

HAN BLAD

Praktijkgericht

#10 / JULI 2008

Waartoe is de HAN op aarde?

Eigenlijk gaat het in de HBO-bijenkorf altijd over hetzelfde: waartoe zijn wij op aarde? Maar de concrete vraagstelling is telkens weer anders. De terugkerende mantra's luiden deze keer: praktijkgerichtheid, wisselwerking tussen onderzoek en onderwijs, aansluiting bij het bedrijfsleven of het onvermijdelijke 'hands on'.

Anders dan aan de universiteit is in het hbo het onderzoek altijd onderdeel van onderwijs; terugkoppeling naar dat onderwijs, dáár gaat 't om. Door vooral toegepast onderzoek krijgen studenten tegelijk beter onderwijs en zijn ze beter inzetbaar in de beroepspraktijk. Nogál een kernactiviteit van het hbo, toch?

Gek genoeg is dit bij de buitenwacht niet zo bekend.

Daarom presenteren wij u in deze editie enkele voorbeelden van deze synergie in de HAN-context. Wat leveren projecten op aan kennis voor de praktijk? En het effect de andere kant uit: wat leveren ze op aan praktijkgerichtheid voor het onderwijs en hoe wordt de kennis van onderzoek in het onderwijs geborgd?

De nieuwe leden van het College van Bestuur hebben hun sporen in deze tak van sport verdiend. Je zou haast zeggen: daarop zijn ze geselecteerd. Hun visie treft u in deze uitgave aan. Ook universiteiten hebben hun impact op het HAN-Onderwijs (en andersom): veertien jaar wetenschappelijk onderzoek naar een nieuw principe van geluidsmeting vindt zijn weerslag in het curriculum. Studenten in deze discipline voeren thans onderzoek uit voor Toyota en Peugeot. Wij presenteren u vervolgens de bijdragen van de HAN met de opleidingsschool: hoe krijgen leraren hun opleiding op de werkplek zelf? Als het 'gildestelsel' die taak overneemt, waar ligt dan de toekomst van de oude lerarenopleiding? En er is méér. Maar we beginnen met u te vertellen hoe een 'eindgebruiker', het MKB, tegen die praktijkgerichte HAN-projecten aankijkt, met als kritische noot: 'Het hbo went studenten teveel aan zekerheid'.

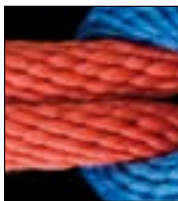
Wacht even! Horen we daar hernieuwd gegons in de HAN-bijenkorf? Oude thema's vertaald in nieuwe mantra's? Met recht: waartoe is de HAN op aarde?

'Rerum omnium
magister usus.'

(De praktijk is de leermeester
van alle dingen.)

Julius Caesar

Inhoud

pagina 4
MKB teveel
afwezig
op hbo

pagina 6
Het nieuwe
college van
bestuur

pagina 8
Leer je
vak in de
praktijk

pagina 12
Onderzoek
geluid-
demping

pagina 20
Op school
de praktijk
ervaren

pagina 22
Geen verzorging
maar zorg op
maat

pagina 25
Wetgeving
over de
grenzen

Pagina 10 Van studenten ondernemers maken
Pagina 14 Pabo-studenten als ICT-experts
Pagina 15 Afscheid Marcel Wintels
Pagina 15 Lectoraat Autisme
Pagina 16 Go-4-Dakar
Pagina 16 Symposium Body & Brain
Pagina 17 Master Social Work

Pagina 17 Verbreding Techniek Basisonderwijs
Pagina 18 HBO-Innovatieprijs 2008
Pagina 19 Afvalwarmte winstgevend
Pagina 19 Arnhem tankt waterstof
Pagina 24 HAN-KAN-marathon
Pagina 27 Carrieremove van een afgestudeerde
Pagina 28 HAN-masterclass Peter Senge

Duivense ondernemer pleit voor innige samenwerking

‘MKB nog te veel afwezig op hogeschool’

Tonnie Peters

Tonnie Peters, oprichter en ex-directeur-eigenaar Delba Special Carbide Products

‘Het onderwijs leidt mensen nog te veel op in het kiezen voor zekerheid – dezelfde zekerheid die ook docenten zelf hebben.’

Onderwijsinstellingen zouden hun deuren voor het midden- en kleinbedrijf wagenwijd open moeten zetten. Want het MKB heeft studenten méér te bieden dan in onderwijskringen doorgaans wordt gedacht. Lukt het om samen goede afspraken te maken over de aansluiting theorie/leren en praktijk/werken, dan wordt iedereen daar beter van – ook de BV Nederland.

Tonnie Peters (58) noemt zichzelf ‘selfmade’ en ‘een jongen van de koude grond’. Als vijftienjarige, het LTS-diploma op zak, stapte hij in zijn eerste baan. Met avondstudie spijkerde hij kennis en vaardigheden bij. Tweeëntwintig jaar geleden waagde hij het erop: samen met zijn vrouw begon hij zijn eigen fijnmechanisch bedrijf: Delba Special Carbide Products. Het familiebedrijf maakt onder meer snij- en sealgereedschap voor de internationale verpakkingsindustrie, heeft vijftien mensen in dienst, en grote en kleine klanten in tien landen. ‘We zijn een kerngezond bedrijf, geen last van banken die ons in de nek hijgen.’ Begin dit jaar nam een zoon het stokje over.

Goede contacten

Lange dagen keihard werken weerhielden hem niet te investeren in contacten met de onderwijswereld, van basisscholen tot universiteiten. Hij zit (of zat) in netwerken en commissies en deed projecten, onder meer met de HAN. Tien jaar geleden participeerde hij voor het eerst in het duale hbo-traject dat nog in de kinderschoenen stond en op hbo-niveau theorie en praktijk met elkaar moest verbinden.’ Sindsdien heeft hij regelmatig stagiairs en afstudeerders over de vloer. ‘Acht hbo’ers zijn inmiddels bij ons afgestudeerd: drie als ingenieur werktuigbouw, vier in technische bedrijfskunde en een in marketing & communicatie.’

Peters kent het hbo en weet hoe de hazen er lopen. Hij juicht toe dat de banden met het bedrijfsleven er zijn aangehaald. Wat hem niét zint, is dat ze zich vrijwel uitsluitend op middelgrote en grote bedrijven richten. ‘Ze zouden duidelijker de move naar het MKB moeten maken. Da’s beter voor studenten, voor hogescholen én voor het MKB.’

Grote multinationals zien een bedrijf toch vooral als moneymaker – zeker als private equity funds of hedge funds zich ermee bemoeien. ‘Kunnen ze elders in de

wereld méér geld maken, dan zijn ze weg. Het MKB is meer geworteld en gaat voor de lange termijn. Het Rijnlandse model versus het Angelsaksische; mensgestuurd versus winstgestuurd. Grote bedrijven mogen dan wel invloed hebben in het onderwijs, het lukt ze onvoldoende de maakindustrie in Nederland te houden.'

Veel uitdagender

Toch lonken jongeren naar het grootbedrijf. 'Philips of Shell, dát staat op je cv, denken ze. Maar werken in het MKB is vaak leerzamer en uitdagender. Je doet een bredere ervaring op, hebt snel grote verantwoordelijkheden, wordt sneller in het diepe gegooid, leert wat ondernemerschap is, ziet resultaten en hebt ruimte je eigen ontwikkeling te bepalen. Bovendien zijn de lijnen kort en werk je vaak naast de directeur-eigenaar.'

Zoetjesaan krijgt het MKB een beter imago, constateert hij met genoegen. 'Maar nog lang niet goed genoeg.' De oorzaken? 'Het onderwijs leidt mensen nog te veel op in het kiezen voor zekerheid – dezelfde zekerheid die docenten zelf hebben. In het MKB heb je die niet of minder. Zekerheid is dodelijk voor ondernemerschap: een kerncompetentie van een ondernemer is juist dat ie kan omgaan met onzekerheid. Dát moeten we onze jeugd leren.'

Zijn tweede punt is dat het MKB voor het onderwijs een onbekende is. 'Studenten krijgen bedrijfsmodellen van Intel of IBM, cases over McDonalds en General Electric. Het MKB heeft een veel directere, praktische aanpak; denken en doen tegelijk. Maar daar horen studenten niets over. Ik zeg: presenteer meer cases over het MKB-model. Mogelijkheden zat.'

Continue binding

Essentieel is volgens Peters dat er een sterke, continue binding komt tussen MKB en (hoger) onderwijs. 'Je moet elkaar kennen om elkaar te begrijpen. Alleen dan doe je de juiste dingen, bijvoorbeeld stagiairs aanbrenge die het MKB zien zitten en waar je dus echt iets aan hebt. En goede afspraken maken. De MKB-er zou op de onderwijsinstelling één aanspreekpunt moeten hebben, niet deze maand Hendrik-Jan en volgende maand Piet-Hein. Omdat ondernemers drukke baasjes zijn, zou de contactpersoon ook eens buiten werktijd moeten komen babbelen; 's avonds, zaterdags of desnoods zondags als dat zo past. Dat is marktgerichtheid, en daar ontbreekt het in het onderwijs echt nog aan. De houding is nog steeds een beetje van: 'Wij leiden mensen op en weten wat goed is voor het bedrijfsleven'. Niet dus. Dat was destijds juist de oorzaak van de slechte aansluiting onderwijs – bedrijfsleven.'

Peters erkent dat dit lastig kan zijn. 'Een MKB'er zegt niet: doe mij maar dertig of veertig afstudeerders per jaar. Het is fragmenteerder, hoewel... de MKB-ondernemersvereniging in Duiven heeft toch zo'n 250 leden. Ga dáár eens praten.' Hij geeft volmondig toe dat het MKB zelf meer kan investeren in de relatie. 'Het onderwijs moet faciliteren dat studenten zich optimaal kunnen ontplooien. Daar hoort bij dat ze zicht krijgen op wat het MKB met zijn grote, specialistische ervaringsdeskundigheid te bieden heeft als het om kennisontwikkeling gaat. Maar het MKB van zijn kant moet ruimte bieden. Het is helaas niet morgen al geregeld, maar een proces van jaren. Maar we hadden er gisteren mee moeten beginnen.'

Denken én doen

Veelbelovende initiatieven ziet hij ook.

Zoals het project 'Springplank naar Ondernemerschap', waarin jaarlijks al zo'n 20.000 jongeren van het basisonderwijs proeven aan ondernemerschap. 'Fantastisch. Het MKB heeft proactieve mensen nodig die meer dan één kunstje kunnen; die niet alleen denken maar ook doén; het hoofd én de handjes. Dat wordt steeds belangrijker. In Nederland lijken het gescheiden werelden. Kijk dan eens in China of Taiwan: daar staan professoren tussen de mensen in de klei; ik heb het met eigen ogen gezien.'

Het MKB kan scholieren helpen om ervaring op te doen; wat Peters betreft zo jong en zo veel mogelijk: 'Laat jongeren tijdens stages of afstudeerprojecten zowel bij het grootbedrijf als het MKB ervaring opdoen. Zodat ze straks een stuk of vijf werksituaties hebben meegemaakt. Een onderwijswereld die dát faciliteert, is een echte kweekvijver voor de toekomst van de BV-Nederland.' Hij verlangt wel eens terug naar vroeger. 'Veertig jaar geleden zeiden docenten: 'Als je echt een vak wilt leren, ga dan eerst maar eens bij een klein bedrijf werken.'"

'Het onderwijs moet faciliteren dat studenten zich optimaal kunnen ontplooien – en daar hoort bij dat ze zicht krijgen op het MKB.'

'Een kerncompetentie van een ondernemer is dat ie kan omgaan met onzekerheid. Dát moeten we onze jeugd leren.'

Droom: een bedrijf, volledig gerund door studenten

In 2002 behaalden vier jonge vakmensen – drie ervan werkzaam bij Delba, en met vooropleidingen van VMBO en HBO – de tweede prijs in de nationale beroepenwedstrijd ('Vakkanjers'). In een week tijd bouwde dit 'Team Oost' een zon-aangedreven waterpomp. 'Denkers en doeners bij elkaar; het werkte fantastisch', zegt Peters. Daarop voortbordurend richtte hij de BV 'Sunny Water' op. 'Ik heb de HAN en andere kennisinstituten uitgedaagd: ik wil er een bedrijf van maken dat volledig door studenten wordt gerund. Een onderneming, die projecten aan die pomp 'ophangt' en probeert er een succes van te maken. Wie weet komen er spin-offs uit voort, jongelui die een eigen bedrijf beginnen. Ik ben benieuwd of ik er steun voor krijg. Als de mensen zeggen: 'Die kennisinstituten in het oosten hebben het begrepen: dankzij hen zijn er nieuwe ondernemers opgestaan', zou dat niet prachtig zijn?'

Het nieuwe college van bestuur

Bij het vertrek van Marcel Wintels werd CvB-lid Ron Bormans benoemd tot voorzitter en werd Kristel Baele aangesteld als nieuw CvB-lid. Het HANblad sprak met beiden over hun ambities.

Kristel Baele

'Er is niets mis met nee

Kristel Baele studeerde politieke en sociale wetenschappen aan de universiteit van Gent en sociologie aan de universiteit van Antwerpen en vervulde diverse management- en bestuursfuncties, onder andere als faculteitsdirecteur bij de TU Delft. Ze deed diverse zelfstandige opdrachten, bekleedde enkele directeursfuncties en is ervaren in het managen van onderwijsprocessen en de daarbij horende veranderingen. Per 1 april is ze als CvB-lid in dienst getreden van de HAN, met personeelszaken, financiën, onderzoek, zakelijke dienstverlening en internationalisering in haar portefeuille.

'Lectoraten moeten body hebben.'

Tijdens het interview oogt ze zeer ontspannen. Haar ogen lichten veelvuldig op, ze praat enthousiast en heeft het alleen maar over wij en ons. Nieuw CvB-lid Kristel Baele lijkt zich al helemaal op haar plek te voelen bij de HAN. 'Dat is ook zo. Ik ben terechtgekomen in een open en transparante organisatie met mooie gebouwen en goede mensen. Precies zoals ik gehoopt had.'

Kristel Baele was al meerdere malen door headhunters benaderd. 'Toen de vacature bij de HAN kwam, ben ik eens op de site gaan kijken en wat rond gaan bellen. Ik kwam een ambitieuze instelling tegen die een aantal vernieuwingsslagen aan het maken is. De openheid en transparantie spraken me zeer aan. De afstand tussen papier en werkcultuur bleek niet zo groot. Het leek me een eerlijke en betrouwbare organisatie.' En dat is haar de eerste maanden absoluut niet tegengevallen. 'Alles wat ik in het voortraject tegenkwam, blijkt te kloppen.' Haar gezicht krijgt een vrolijke trek als ze zegt: 'Het is nog beter dan ik had gedacht.' Haar angst dat het een massale en anonieme organisatie zou zijn, bleek onterecht.

Thema's

'De identiteit van de diverse instituten valt me positief op', vervolgt Baele. Andere positieve punten vindt ze het grote sociale kapitaal, de bedrijfsmatige manier van werken (via managementcontracten bijvoorbeeld) en de prachtige huisvesting. Kortom; een hele mooie instelling, maar – en weer beginnen haar ogen te glinsteren – er moet nog wel wat gebeuren. Baele heeft haar hele leven gewerkt in kennisinstellingen en ze denkt dat in die ervaring haar meerwaarde voor de HAN kan liggen.

'Het omgaan met professionals, dat moet nog verder worden uitgewerkt en ontwikkeld.'

Baele somt een aantal thema's op waaraan ze stevig zal trekken. Allereerst het Human Resource Management. 'Met name de krapte op de arbeidsmarkt gaat binnenkort problemen opleveren. Het sociaal kapitaal van de HAN is groot, maar we moeten zorgen dat we onze mensen behouden en dat we voldoende nieuwe, goede mensen aantrekken omdat de komende jaren de vergrijzing een prominentere rol gaat spelen.' Volgens haar moet de selectieprocedure eens tegen het licht worden gehouden. 'We moeten werven via de website, via headhunters, via een beter alumni-beleid. En we moeten het bestaande personeelsbestand vitaliseren; de aanwezige kennis en kunde actueel houden.'

Een tweede thema dat ze wil aanpakken, is internationalisering. 'Het beleid oogt nu gefragmenteerd; overal gebeurt van alles, maar dat zit diep in de organisatie verborgen. Er moet beleid worden ontwikkeld voor samenhang en focus. Internationalisering moet bijdragen aan ons onderwijs en onderzoek.'

Onderzoek

Haar voornaamste aandachtsveld is ongetwijfeld het onderzoek; daar ligt natuurlijk ook haar kracht vanuit het verleden. 'Onderzoek is vrij nieuw in hogeschoolland. Een boeiende ontwikkeling voor de komende jaren. Er zijn al veel lectoren benoemd, maar het onderzoeksbeleid is nog niet zo sterk ontwikkeld; dat moeten we beter op de kaart zetten.' Ze streeft naar een betere synergie tussen onderzoek en onderwijs en ziet een paar punten die tot nu toe niet zo goed gegaan zijn. 'Als we kijken naar focus en massa, ligt een aantal zaken toch wat scheef.' Ze formuleert voorzichtig, wil haar nieuwe

verkopen'

werkgever niet teveel voor het hoofd stoten. 'Lectoren met een aanstelling van één of anderhalve dag: dat werkt niet als je die lectoren én onderzoek wilt laten verrichten, én onderwijs wilt laten geven, én actief wilt laten zijn in de regio. We moeten echt streven naar de inbedding van lectoraten in het onderwijs en dan moeten die lectoraten *body* hebben.' Onderzoek moet volgens Baele geen kopie zijn van dat aan de universiteit. 'We gaan in het hbo geen fundamenteel onderzoek verrichten, het moet toepassingsgericht zijn en een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk.'

Regionaal

Om het onderzoek bij de HAN te verstevigen, wil Baele energie steken in ondernemers in de regio. 'Zij vinden de weg niet naar de HAN. We moeten duidelijker zijn in wat we bieden. Ondernemers moeten bij problemen of bij nascholing van personeel allereerst aan de HAN denken; *kunnen we daar terecht met onze vraag?* En daarom moet je jezelf eerst afvragen: wat heb je te bieden, wat kun je betekenen. En daarbij accepteren dat je een hybride organisatie bent; goed nadenken of je bepaalde deskundigheid wel kunt leveren en of je die capaciteit wel vrij kunt maken. Er is niks mis met een keer nee verkopen. Vooral regionaal een verbinding kweken met de omgeving, dus.' Om de relatie met ondernemers te verbeteren, is Baele gestart met een gespreksronde in de regio. De nadruk op de regio heeft ze al op zichzelf toegepast; ze is inmiddels vanuit Rotterdam in de buurt van Arnhem gaan wonen. 'Ik voel me hier al thuis en hoef gelukkig niet zo verschrikkelijk veel meer te reizen.'

Kristel Baele: 'Ons onderzoek moet toepassingsgericht zijn.'

Ron Bormans

‘We gaan de kwaliteit veel centraler stellen’

‘Doelstellingen van contractafdelingen herijken.’

‘De lector moet voor de klas.’

Ook Ron Bormans oogt ontspannen. Het gaat goed met de HAN, hij heeft vertrouwen in de samenwerking binnen het nieuwe College van Bestuur en lijkt niet bezorgd over een wat teruglopende groei van de instroom. Zijn portefeuille binnen het CvB omvat onderwijs, huisvesting, ICT, Facilitaire zaken en studenten.

Bormans is blij met de komst van Kristel Baele als collega. ‘Met Marcel was er balans in het CvB. Er zat een sterk competitief element in. Met Kristel zal dat een andere balans worden en op een andere grondslag: het is goed dat het eens verandert. Er is ook nu evenwicht van twee mensen die elkaar scherp houden.’

Regio

Ruim drie jaar is Bormans nu verbonden aan de HAN. ‘Ik heb met plezier in Nijmegen gestudeerd en had toen ik aantrad de verwachting dat er qua mentaliteit een match zou zijn tussen gemoedelijkheid en zakelijkheid. Dat is ook uitgekomen: de bevlogenheid én tegelijk de no-nonsense mentaliteit van de HAN is een combi die mij wel aanspreekt.’ Er komt volgens hem geen nieuwe koers. ‘Ik ga geen afstand nemen van de zaken zoals we die tot nu toe gedaan hebben. Wél ga ik wat accenten leggen. We hebben de afgelopen jaren veel nieuwe initiatieven gestart, het ons moeilijk gemaakt met ingrijpende operaties en zijn enorm gegroeid. Nu gaan we meer focussen, eerder prioriteiten stellen. Het bachelor-onderwijs komt nog centraler te staan; dat moeten we nog beter gaan doen. Dat betekent streven naar *operational excellence*.’ Ongebreidelde groei is wat hem betreft niet meer aan de orde. ‘We moeten ons marktaandeel behouden en groeien op kwaliteit.’

Bormans weet bij die kwaliteit vier centrale HAN-waarden te benoemen. ‘Als eerste moeten we ambitieus durven zijn; er is niks mis met de beste willen zijn. Daarnaast dienen we evenwicht te brengen in HOF, de grootscheepse operatie van de onderwijsflexibilisering, waarbij de zelfstandigheid van studenten het uitgangspunt is en blijft. We moeten nog eens naar de balans kij-

ken: wat streven we als HAN gemeenschappelijk na, en waar versterken we de eigenheid van opleidingen. Om misverstanden te voorkomen: het beter tot hun recht laten komen van onze centrale waarden én tegelijk meer profiel aanbrenge in individuele opleidingen, gaat heel goed samen.’

Ten derde, zo vindt hij, moeten we praktischer worden: de ‘kleine kwaliteit’ bijvoorbeeld in roostering, service vanuit de HAN, de tijdsduur van nakijkwerk, de ICT, enzovoort, moet compromislozer.

Beroepscomponent

Als vierde aandachtspunt wil Bormans de beroepscomponent betekenisvoller maken. ‘We moeten drie zaken meer op elkaar afstemmen: lectoren, onderzoek en het bachelor onderwijs. Lectoren moeten niet in een ivoren toren zitten; ze moeten verbonden zijn aan de profielen en de identiteit van het onderwijs. Er veel nadrukkelijker bij betrokken zijn. Een van mijn hartenkreten is dan ook: de lector voor de klas.’

Evenals Baele vindt Bormans dat de HAN nog onvoldoende in de regio aanwezig is. ‘Daar moeten we iets aan doen. We moeten het werkveld laten zien wat we kunnen.’ Daartoe wil hij de doelstellingen van de contractactiviteiten herijken. ‘In plaats van de omzet te verdubbelen gaan we jaarlijks groeien met vijf procent. Ook hier moet de synergie met het onderwijs worden gezocht. De afdelingen moeten bij een vraag bezien of ze eventueel een onderdeel van het bachelor onderwijs kunnen inschakelen. Studenten doen daarmee praktijkgerichte ervaring op en de ondernemer in de regio leert de HAN kennen en waarderen. Die ziet ons nog steeds teveel als een school; als een instelling waar jonge mensen opgeleid worden, een prima diploma halen en *that’s it*.’

Hij is het eveneens met collega Baele eens dat de HAN veel méér moet zijn. ‘We hebben zoveel relaties in het bedrijfsleven. Men moet de HAN steeds meer gaan zien als de plaats om kennis en kunde te halen en waar je moet zijn voor bij- en nascholing.’

Scholen en lerarenopleidingen bundelen hun krachten

Leer je vak in de praktijk

Ruud Klarus

HAN, Lector Faculteit Educatie

'Zonder empirisch onderzoek blijft reflectie steken in meningen.'

Marlies Jansen

Projectleider 'De Professionele Opleidingsschool'

'Onderzoek is eigenlijk een vorm van kwaliteitszorg.'

Régie Driessen

Coördinator ILS-HAN

'Beleid van de school altijd als uitgangspunt nemen'

Miranda Timmermans

HAN, onderzoeker aan de Faculteit Educatie

'De kwaliteit van de werkplek in kaart brengen en verbeteren'

Leren op de werkplek. Een aanpak bekend uit het bedrijfsleven maar nu ook in het onderwijs in zwang. Het project 'Professionele Opleidingsschool' wil scholen stimuleren het onderwijzend personeel op te leiden. Was dat niet de taak van de lerarenopleiding dan? Jazeker, maar haar rol verandert van opleidingsinstituut naar expertisecentrum. De lerarenopleiding is dood; léve de lerarenopleiding.

Officieel heet het project 'Dieptepilot Opleidingsschool'. Zo'n 130 scholen voor voortgezet onderwijs, 500 basisscholen en bijna alle lerarenopleidingen in Nederland doen eraan mee. Goed gekwalificeerde docenten zijn schaars in de toekomst, aldus Marlies Jansen, projectleider van één van de pilots in de regio Arnhem-Nijmegen. Wat volgens haar bijdraagt aan het lerarentekort is dat wie zich onvoldoende uitgedaagd voelt, al na een paar jaar het onderwijs voor gezien houdt. Het ministerie van OCW zag in 2006 de bui hangen en stelde van 2006 tot 2008 zo'n 42 miljoen euro ter beschikking voor de

Professionele Opleidingsschool in het land. Dit jaar komt een verlenging.

Wat doet de opleidingsschool? 'De achterliggende gedachte is', volgens HAN-lector Educatie Ruud Klarus, 'dat je de uitvoering van je vak het best op de werkplek kunt leren, mits je ter plekke wordt begeleid en mits het theoretische deel van je opleiding daarbij aansluit.' De professionele omgeving als leerschool; de praktijk als authentieke leerbron; niet alleen voor leraren in opleiding maar ook voor ervaren leraren.

Scholen ontwikkelen zich van organisaties die gericht zijn op leren van leerlingen naar organisaties waar iedereen voortdurend leert.

Wederzijds vertrouwen

Régie Driessen, coördinator van Instituut voor Leraar en School (ILS)-HAN, verklaart hoe de begeleiding van studenten is veranderd. Was het eerst zo dat de opleiding sturend was, een student stage liep en zijn ervaring met de stagebegeleider besprak, nu krijgt de opleidingsschool die rol meer toebedeeld. De HAN beoordeelt niet meer alleen. De algemeen begeleider (AB-er) van de school vormt samen met die van de opleiding een begeleidingsteam. Driessen: 'Scholen ontwikkelen zich van een organisatie gericht op het leren van leerlingen naar een organisatie waar iedereen voortdurend leert.'

Concreet. De scholen van de Alliantie Voortgezet Onderwijs voor Nijmegen en het Land van Maas en Waal (kortweg 'De Alliantie') en de school Notre Dame des Anges werken samen met de lerarenopleiding van de HAN en de RU aan een 'Dieptepilot Professionele Opleidingsschool'. Een convenant legt vast welke onderdelen van de opleiding de studenten op een stageschool gaan uitvoeren en wie hen daarin begeleidt. Het project werkt met vier expertisegroepen: Opleiden, Onderzoek, Integraal Personeelsbeleid en Imago. In elke groep zitten vertegenwoordigers van de scholen en van het opleidingsinstituut. (Zie www.professioneleopleidingsschool.nl/dpo.)

Het wederzijds vertrouwen tussen scholen en opleidingsinstituut groeit. Scholen bieden meer stageplaatsen aan, ze zijn professioneler bij de opleiding betrokken, passen hun personeelsbeleid aan de kenmerken en eisen van de opleidingsschool aan, ontwikkelen samen met het ROC de Opleiding Onderwijsassistenten Voortgezet Onderwijs, en promoten het beroep van leraar. Voor de schoolleiding is de erkenning als opleidingsschool belangrijk om hun school te profileren. Dit om aankomende docenten te boeien en om ervaren docenten te behouden.

Kiezen voor exact

De HAN kijkt verder dan de regio Nijmegen en werkt samen met collega-instellingen over de grens. In mei presenteerde 'Educatie' van de HAN het project 'Opleidingsschool' aan een delegatie van het voortgezet onderwijs in de regio Antwerpen. Er was veel herkenning van de problematiek en instemming met de gevolgte aanpak. In Vlaanderen proberen ze een vergelijkbare samenwerking tussen scholen en opleidingsinstituten van de grond te krijgen en nu het ijs gebroken is, weten ze de weg naar de HAN te vinden.

Studenten voeren in de opleidingsschool ook onderzoek uit. Er is onderzoek met een vakdidactische oriëntatie of gericht op leerlingenzorg, schoolcultuur of schoolorganisatie. Samen met leidinggevend stemmen de onderzoekers hun onderzoeksvragen af zodat die binnen het

schoolontwikkelingsplan passen. Volgens Jansen is zo'n onderzoek eigenlijk een vorm van kwaliteitszorg. Docenten leren een andere houding aan en professionaliseren zich.

Een voorbeeld: een docente wiskunde vroeg zich af: hoe komt het dat meisjes niet voor exact kiezen? Ligt het aan mijn manier van lesgeven? Bij het terugkijken van een video van haar les viel haar op dat ze jongens andere feedback gaf, meer met ze in gesprek ging dan met meisjes. Haar reactie: 'Als ik dat doe, doen anderen het misschien ook.' Na overleg met collega's besloot het team dit breder te onderzoeken en methodische ondersteuning van de HAN te vragen.

Profilering als expertisecentrum

Als het bij dit soort onderzoek bleef, zouden alleen scholen en leraren er de vruchten van plukken. Maar het gaat verder. Ook de lerarenopleiding denkt aan haar toekomst. Als opleidingsscholen taken van haar overnemen, dwingt haar dat tot een sterkere profilering als een expertisecentrum dat dienstverlenend is naar een ruimere scholenmarkt. Waarom zou je anders nog een Faculteit Educatie nodig hebben? Er komen steeds meer vragen, ook uit de niet-onderwijssector, die een beroep doen op haar expertise. Klarus verklaart de ontwikkeling in logische stappen: 'Een rijk aanbod op de werkplek is nog geen garantie dat er geleerd wordt, dat is vervolgens afhankelijk van de student zelf. Daarvoor moet die open staan voor verbeteringen en een kritisch reflectieve houding hebben. Ook daarmee ben je er niet. Reflectie wordt pas onderzoek als dat empirisch gefundeerd is en de resultaten systematisch worden vastgelegd zodat anderen die kunnen inzien en toetsen. Pas daarna kunnen collega's wat aan die expertise hebben. Anders blijft reflectie steken in meningen.'

Hier komt de HAN-lerarenopleiding in beeld. Onderzoek wordt dé sleutel voor het expertisecentrum. Miranda Timmermans, onderzoeker aan de Faculteit Educatie van de HAN en begeleid door Klarus, richt zich in haar promotieonderzoek bijvoorbeeld op de ontwikkeling van kwaliteitskenmerken die een opleidingsschool tot een succes maken en van een instrument waarmee ze die kwaliteit in kaart kan brengen en verbeteren. Waar het om gaat is: wat wordt er op een opleidingsschool geleerd, en wordt dat ook daadwerkelijk toegepast? Dat draagt bij aan dienstverlening als nieuwe lifeline voor ILS-HAN. Mede daardoor wordt de ontwikkeling van opleidingsinstituut naar expertisecentrum waargemaakt.

ruud.klarus@han.nl

m.jansen@alliantievo.nl

r.driessen@han.nl

miranda.timmermans@han.nl

GO!

van studenten

ondernemers maken

In Nederland start één op de acht à tien mensen op enig moment in zijn leven een eigen bedrijf. Dat betekent dat de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, met haar 25.000 studenten een potentieel herbergt van 2500 ondernemers.

Omdat starters goed zijn voor de werkgelegenheid heeft de HAN, samen met ArteZ hogeschool voor de kunsten en de Radboud Universiteit Nijmegen het initiatief genomen tot het project GO! (Gelderland Onderneemt). Dit project wil ondernemerszin en ondernemerschap bevorderen, legt Marteyn Roes uit. 'Studenten worden nu nog te zeer opgeleid tot werknemer. We willen ze bewust maken van de mogelijkheden die het zelfstandig ondernemerschap biedt. En we willen ze ondernemender maken: voor sommige opleidingen als de Pabo of Gezondheidszorg gerelateerde opleidingen ligt het niet altijd zo voor de hand om voor jezelf te beginnen, maar dan is een ondernemende opstelling, een pro-actieve houding als werknemer ook veel waard. Ondernemerschap is dus niet iets wat alleen bij de opleidingen van de Faculteit Economie en Management hoort.' Sterker nog, maakt de projectleider duidelijk, 'ook tijdens het basisonderwijs zou het al aandacht moeten krijgen. Iemand wordt eerder ondernemer als zijn vader of moeder dat ook is. Je wordt ondernemender als je die opstelling met de paplepel krijgt ingegoten.' Om dat te bereiken is er een samenwerking gestart met een aantal Pabo's en er blijkt al direct veel enthousiasme: 'Ik heb hierover een interview gegeven op Radio Gelderland waarop verschillende, belangstellende basisscholen me hebben gebeld.'

Sparren

Maar primair richt het project zich op de studenten van de drie deelnemende onderwijsinstellingen. Daartoe zijn drie fases bepaald. In de eerste komt bewustwording van de mogelijkheden van het ondernemerschap aan bod. Voor de tweede, waarin de competenties kennis, vaardigheid en houding worden versterkt, zijn inmiddels twaalf programma's bepaald. Zo gaat het

programma Voeding, Bewegen en Sport specifiek in op de mogelijkheden van het ondernemerschap op die terreinen. Hiervoor komt samenwerking van de zijde van NOC*NSF. Een ander programma gaat specifiek in op bedrijfsopvolging. De opzet gebeurt in samenwerking met de Rabobank, Dirkzwager advocaten & notarissen, de Belastingdienst en Ernst&Young. Visual Arts is de naam van een derde programma dat ArteZ opzet; bedoeld voor mensen die willen ondernemen met visuele kunsten. Alle programma's, zo benadrukt Roes, staan open voor alle studenten van de HAN, Radboud Universiteit en ArteZ en sluiten als minormodules goed aan bij de curricula.

In de derde fase krijgen ondernemende studenten een zogenaamde Start & Go-pas waarmee ze bij de Rabo, Ernst & Young, Dirkzwager of de Belastingdienst terecht kunnen voor op maat gesneden consultancy.

Advies en begeleiding is er ook op de 'broedplaatsen' die het GO!-project op de drie onderwijsinstellingen gaat creëren. 'Werkplekken waar starters begeleiding kunnen krijgen van senior-ondernemers en ook met elkaar kunnen sparren. Een wat meer beschermde omgeving die ook nog 'ns goed betaalbaar is. Het is een tussenstap naar het bedrijfsverzamelgebouw.'

Alle activiteiten van GO!, die de financiële steun hebben gekregen van de ministeries van OC&W en EZ, moeten er binnen de looptijd van vier jaar toe leiden dat 25.000 studenten in aanraking komen met de fenomenen ondernemerschap en ondernemerszin. 'En wij willen daarin 800 starters afleveren', aldus Marteyn Roes die om deze target te halen ook nog te rade gaat bij universiteiten in de VS en Noord-Europa die er relatief goed in slagen van hun studenten ondernemers te maken. De officiële kickoff van GO! vond plaats medio mei. Drie studenten ontvingen toen de eerste Start & Go-pas waaronder van de HAN: Yvette Mulders met haar bedrijf Optivita. Meer over Optivita op: redactie.go.han.nl/sites/go/inspiratie/optivita/index.xml

www.gelderland-onderneemt.nl
marteyn.roes@han.nl

Marteyn Roes,
projectleider GO!

'Wij willen in die vier jaar 800 starters afleveren'

Studenten Voertuigakoestiek onderzoeken geluidsdempend materiaal

Je hoort een wiel lopen maar weet niet wèlk

Dr. Hans-Elias de Bree
Lector Vehicle Acoustics

'Het zakelijk succes zit 'm in de doorlooptijdverkortng.'

Ir. Alex Koers
directeur van Microflown Technologies

'De sensor kan trillingen meten, ook in een omgeving met veel achtergrondlawaai.'

Dr.ir. Arnaud Duval
Acoustic Manager bij Faurecia, Sassenburg, Duitsland

'Een echte revolutie.'

De vinding van lector dr.ir. Hans-Elias de Bree is al veertien jaar oud. Revoluties worden soms niet direct op waarde geschat. Het schijnt dat ook koning Louis XVI genoot van een dagje ontspannen jagen toen zijn Bastille werd bestormd en dat hij die dag in zijn dagboek typeerde met: 'Rien'. De Bree's manier om geluid te registreren en meten is uniek, maar gek genoeg lieten toepassingen op zich wachten. Maar nu is het raak. Tien jaar na de oprichting van Microflown Technologies BV verkoopt het bedrijf wereldwijd sensoren aan de automobiellndustrie, voert het onderzoek uit voor aerospaceoepassing, en is er een publiek-private samenwerking met de afdeling Autotechniek van de HAN. Toyota is twee keer komen kijken. Studenten worden klaargestoomd voor de praktijk van het werkende leven.

Dr.Ir. Hans-Elias de Bree ontdekte in 1994 aan de Universiteit Twente dat een silicium snelheidsmeter met wat aanpassingen ook geluid kon registreren. De Microflown was geboren: hij meet de luchtdeeltjes-snelheid. Als we een parallel trekken met elektriciteit, dan meet een drukmicrofoon eenheden volt en de Microflown eenheden ampère. Hij meet de *flow* van luchtpartikels, vandaar de naam.

Het principe is eigenlijk simpel: span vlak naast elkaar twee microdraden als een brug over een kanaal in silicium en verwarm ze met een stroompje. Afhankelijk van de richting waarin de lucht beweegt, neemt een draad warmte op van de buurman. De eerste draad in de luchtstroom, koelt sterker af dan de tweede. Het optredende temperatuurverschil tussen beide draadjes is een maat voor de akoestische luchtdeeltjesnelheid. De sensor is zo gevoelig dat hij bij geluid de heen en weer bewegende luchtdeeltjes kan volgen. De vinding is commercieel gezien een niche binnen een niche, maar juist door die specifieke eigenschappen zijn er onverwachte toepassingen. Op Microflown gebaseerde meetmethoden vinden toepassing in productontwikkeling en in seriematige controles in de productie.

Brandstofbesparing

De autobranche bijvoorbeeld zoekt krampachtig naar methoden om het brandstofverbruik te reduceren. Maar dat mag niet negatief uitpakken op het geluids- en trillingsniveau. De Bree's lectoraat Voertuigakoestiek doet met studenten onderzoek naar betere geluiddempende materialen en de selectieve toepassing ervan, met gewichtsbesparing als uiteindelijke doel. Zijn lectoraat is een publiek-private samenwerking tussen Microflown Technologies en de HAN. Het lectoraat voert samen met twee andere lectoren onderzoek uit naar stille, energie-

zuinige en comfortabele auto's. Studenten krijgen goed onderwijs en kansen op stages en afstudeeropdrachten in binnen- en buitenland. Microflown Technologies profiteert van de opgedane kennis.

De Bree: 'Onze 'killerapplication' is de meting van geluidsbronnen in afgesloten ruimten met veel akoestische reflecties; auto's, vliegtuigen en helikopters. Daar verdienen we ons geld mee. Als het dak van een auto lawaai maakt, hoor je dat op de bodem nog steeds; of je hoort een wiel lopen maar weet niet wèlk. Met een drukmicrofoon hoef je er niet aan te beginnen om de bron op te sporen, die meet slechts de reflecties. Heel dicht bij de bron kun je trouwens geen druk meten, wel deeltjessnelheid. Dus dit is werk voor de Microflown, temeer omdat hij heel richtinggevoelig is.' Met de *panel noise contribution analysis* meten studenten welke panelen bijdragen aan het lawaai in de cabine zoals bijvoorbeeld de chauffeur dat ervaart. Geluid waar hij geen last van heeft, hoeft niet gedempt te worden en die selectieve inzet van materiaal leidt tot gewichtsbesparing, en dus tot reductie van kosten en emissies.'

Realiteitsgehalte

Het zakelijke succes zit 'm in de winst in doorlooptijden. De Bree's studenten klaren in drie dagen een klus die met traditionele methoden drie maanden kost. Normaal gesproken moeten bij meting binnen in een auto overal schuimplakken worden gehangen voor de demping van reflecties. Inclusief de ramen, dus wat te denken van het realiteitsgehalte van de rijproef van zo'n geblindeerd geval op een rollenbank? Overal moeten versnellingsmeters komen, met in totaal zo'n vier kilometer kabel. De Bree: 'Één groot drama. Wij meten al rijdend door stad en land, zonder die ingewikkelde infrastructuur, en dat vinden vooral beginnende autolanden als India en Brazilië interessant. Onze *launching customers* zijn Toyota, Peugeot en Faurecia. Dichter bij huis ontmoeten we enthousiasme bij Brabantse bedrijven als DAF en PDE Automotive.'

Dr. Arnaud Duval van Faurecia spreken we aan de telefoon. Alsof het zo moet zijn, zit hij in een lawaaiige auto die hij even aan de kant moet zetten voor het gesprek. 'Maintenant *ça marche*.' Faurecia, dat vooral voor Peugeot/Citroen, Renault, Toyota, Ford en Opel werkt, wil direct geluid meten in cabines. Tot nu toe kon dat slechts met een gespecialiseerde laser-vibrometer, maar ook daarbij moet je een afleiding maken van een afleiding. Hij noemt de Microflown: 'Een echte revolutie. Hij meet de intensiteit van geluidsbronnen direct in de lucht, zelfs in een lawaaiige omgeving, in real life en real time. De kwaliteit van de metingen, het gemak waarmee die plaatsvinden, en de mogelijkheid snel met arrays van sensoren te werken voor driedi-

mensionale beelden zijn *unique selling points*. Er wordt tegenwoordig veel gepraat over de mogelijkheden van Nanotechnologie. Welnu, hier heb je een echte innovatieve toepassing.' Faurecia zet samen met het moederbedrijf Peugeot/Citroen de Microflown in bij iteratieve optimaliseringsrondes voor nieuwe technologieën.

Onzichtbaar

De Bree werkt ook samen met BMW, de helikopterfabrikanten AgustaWestland, Eurocopter en Swidnik en met de vliegtuigproducenten Airbus, Embraer, en Hawker Beechcraft. De HAN-lector heeft een passieve akoestische radar ontworpen gebaseerd op de Microflown. Die detecteert de locatie van geluidsbronnen en de aard ervan. Interessant voor Defensie: wáár zit de vijand? En is het een Chinook helikopter of een Apache? Ook dat onthult de sensor. De sensor kijkt zelfs om een heuvel heen, zodat hij zelf onzichtbaar blijft. Anders dan licht, volgt geluid namelijk de kromming van de aarde. Belangrijk is ook dat hij ondetecteerbaar is want hij zendt in tegenstelling tot radardetectoren zelf geen signaal uit. Ook de installatietijd is interessant: tien minuten.

Ir. Alex Koers, directeur van Microflown Technologies: 'De Microflown kan het vergelijken met microfoons, accelerometers en scanninglasers glansrijk doorstaan. Hij kan namelijk contactloos trillingen meten, ook in een omgeving met veel achtergrondlawaai. Op dit moment analyseren HAN studenten de mogelijkheden om bij MCI in Montfoort (het voormalige EATON) de eindcontrole op spiegelverstellers te verbeteren. Daar zijn doorgaans veel problemen mee. De sensor is ook geschikt om minuscule lekken op te sporen. Fontijne Grotnes in Vlaardingen, producent van onder meer velgenmachines, integreert hem in een apparaat dat lekken in velgen detecteert. De inzet van duur helium als *tracer gas* is niet meer nodig.'

De HAN-studenten hebben baat bij al dat praktische werk. Tien jaar wetenschappelijk speurwerk is verwerkt in het curriculum met uitgeschreven hoofdstukken over absorptie, geluidsvelden, sensoren, *sound intensity*, impedantie, enzovoorts. De Bree wil dat studenten het concept snappen en weten dat er meer te meten valt dan alleen geluidsdruk. En wat dat bovendien betekent voor doorlooptijden en kosten in de industrie. Hij vertrouwt erop dat ze in hun werkende leven situaties zullen tegenkomen waarbij ze zich herinneren eerder met dit bijltje te hebben gehakt.

he.debree@han.nl
koers@microflown.com
www.microflown.com

Er wordt tegenwoordig veel gepraat over de mogelijkheden van Nanotechnologie. Hier heb je een echte innovatieve toepassing.

Pabo-studenten als ICT-experts

Digitale generatiekloof nog niet overbrugd

Femke Vink: 'Ik heb geleerd dat je altijd kritisch moet zijn.'

Pabo-studenten van hogescholen in heel Nederland helpen mee om het gebruik van digitale middelen op basisscholen te bevorderen. Ze zetten zich in als ict-expert om de digitale generatiekloof te overbruggen. 'Oudere docenten hebben daar vaker moeite mee en zien ict als iets vreemds, iets technisch. Ze willen zich er niet in verdiepen omdat het tijd en energie kost. Bij jongere docenten zie je vaker dat ze nieuwsgierig zijn en er lol in hebben.' Phaedra Schröder van Fontys Eindhoven weet waarover ze praat. Ze studeerde af op ict in het taalonderwijs op de basisschool. Ze is een van de eerste studenten die deelnamen aan het project 'Samen deskundiger met de Pabo'.

Webquest

Een WebQuest is een eenvoudige manier om leerlingen zelfstandig informatie te laten verzamelen en ordenen tot een nieuw product. Dit kan een traditioneel werkstuk of spreekbeurt zijn, maar ook een maquette, tentoonstelling, creatief werkstuk, forumdiscussie, enzovoort.

Er zijn WebQuests voor alle onderwijsvormen en voor bijna alle vakgebieden. Ze zijn meestal gratis. Wie ermee wil werken of er zelf eentje maken, bezoekt webquest.kennisnet.nl.

Succeservaringen

Om te kijken of het project succesvol verloopt, is er vanuit het HAN-lectoraat 'Leren met ict' een praktijkonderzoek gedaan. Femke Vink van Pabo Groenewoud (Nijmegen) is een van de student-onderzoekers: 'Door het onderzoek ben ik anders naar mezelf en mijn omgeving gaan kijken. We gebruikten de waarderende onderzoeksmethode waarbij je focus op hetgeen goed gaat. Dat was ik niet gewend. Ik heb geleerd dat je altijd kritisch moet zijn.' Kenmerk van de waarderende onderzoeksmethode is dat de onderzoekster niet op afstand blijft maar als klankbord en maatje fungeert. Via MSN hadden Schröder en Vink wekelijks contact. Vink stimuleerde Schröder om haar succeservaringen onder woorden te brengen. Die

had bijvoorbeeld presentaties gegeven over mailprojecten, het gebruik van webquests (zie kader) en digitale zoekmachines voor kinderen. Schröder: 'Dat was erg leuk om te doen.'

Nieuwsgierig

Of het gelukt is om de digitale generatiekloof te overbruggen? HAN-onderzoekster Vink: 'Ik denk eerlijk gezegd niet dat er door dit project meer ict in het basisonderwijs gebruikt wordt'. In het uiteindelijke onderzoeksrapport 'De leraar-in-opleiding als ict-expert' dat vorig jaar verscheen, wordt ook getwijfeld aan de duurzame effecten ervan. Het inzicht breekt baan dat pabo's basisscholen en studenten meer zouden mogen ondersteunen. Ook in hun eigen curriculum blijkt op ict-gebied nog werk aan de winkel te zijn.

Als we Pabo-docent Nelly Lemmens mogen geloven is er ondertussen wel wat geleerd. 'We werken nu meer vanuit de vragen van de scholen en integreren ict meer in het curriculum.' Studente Quirina Verberk van Pabo Groenewoud loopt sinds januari 2008 stage op basisschool de Hinkstap in Wanroij. Ze gebruikt het digitale schoolbord om geschiedenisles te geven. 'We hebben nu drie digitale borden op school en die worden vooral door jonge docenten gebruikt. Maar je ziet dat oudere docenten nu ook interesse tonen en nieuwsgierig worden.' Ze is enthousiast over het project. 'Super was het gesprek met mijn begeleiders van de pabo en de basisschool over mijn stage en het gebruik van het digitale bord. Dat zorgt ervoor dat je het nog beter gaat gebruiken.'

Afscheid Marcel Wintels

Op 22 april nam Marcel Wintels afscheid van de HAN. Na acht jaar CvB-lidmaatschap, waarvan zes als voorzitter, werd hij in het auditorium op de Nijmeegse campus allereerst in een officiële setting uitgezwaaid door onder meer Harrie Noy, voorzitter van de Raad van Toezicht, en burgemeester Thom de Graaf. Beiden roemden Wintels' ambitieuze en resultaatgerichte aanpak en spraken vol lof over diens inspirerende en bevlogen manier van leidinggeven. 'Hiermee heeft hij de HAN op de kaart gezet als een van de best presterende hogescholen van het land met een goede onderwijskwaliteit, een aantrekkelijk werk- en studieklimaat en een degelijke financiële basis', aldus Noy.

Na het officiële gedeelte trok een select gezelschap van naaste medewerkers naar La Pluche in de centrale hal voor een intermezzo toegesnedden op de muzikale voorkeuren van Wintels. De scheidend voorzitter kreeg drie cd's aangeboden met daarop de persoonlijke keuze uit de top-2000 van iedere aanwezige, vergezeld van een argumentatie van die keuze.

In campuscafé In the Mood werd de avond afgesloten met een buffet en wat meer persoonlijke noten. Als laatste nam Marcel Wintels aan het eind van de avond zelf het woord en keek kort terug op 'acht fantastische jaren.' Het persoonlijk afscheid nemen viel hem duidelijk zwaar. 'Ik zal de HAN missen.'

Per 1 juni heeft Wintels de functie aanvaard van voorzitter van de Raad

Marcel Wintels: 'Ik zal de HAN missen.'

van Bestuur van Fontys Hogescholen. CvB-lid Ron Bormans heeft inmiddels het voorzitterschap bij de HAN overgenomen en Kristel Baele is het nieuwe collegelid. (Zie voor een dubbelinterview elders in dit blad).

Lectoraat Autisme van start

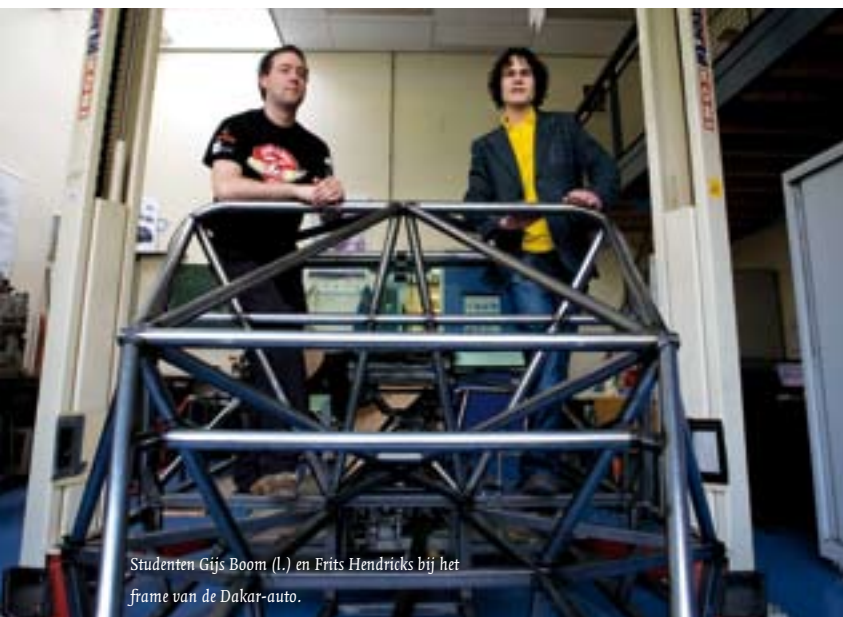
Geschat wordt dat in Nederland minstens 100.000 mensen lijden aan een aan autisme verwante contactstoornis, oftewel aan een autisme-spectrumstoornis (ASS). ASS is een aangeboren stoornis die levenslang in meer of mindere mate van invloed is op zowel het persoonlijk als maatschappelijk functioneren. Dit betekent dat een groot deel van de

ASS-patiënten in elke levensfase behoefte heeft aan enigerlei vorm van behandeling, begeleiding of ondersteuning. Professionalisering van onderwijs en kennisvergaring over autisme is daarom belangrijk. Het nieuwe HAN-lectoraat Autisme wil daaraan een bijdrage leveren.

De hogeschool start het lectoraat samen met het Dr. Leo Kannerhuis. Dit is al jarenlang hét landelijke centrum voor autisme met brede kennis en ervaring. In de visie van het centrum staat levensloopbegeleiding centraal. Uitgangspunt is ASS-patiënten een zo zelfstandig mogelijk leven te laten leiden. Dit door pro-actief behandelen, het ondersteunen en opleiden van mensen met ASS en de omringende omgeving (gezin, school, wonen, werken, vrije tijd). Naast behandelinstituut is het Dr. Leo Kannerhuis ook een kennisinstituut dat zich richt op innovatie, onderzoek en opleiding.

Deze samenwerking is voor de HAN een unieke mogelijkheid om meer te kunnen betekenen voor mensen met ASS. De HAN gaat haar kennis over opleidingen en onderzoek inbrengen. Het Instituut Sociale Studies van de HAN leidt professionals op voor werkvelden in hulpverlening, welzijn en onderwijs met gebruikmaking van recente inzichten. Door krachten te bundelen kan met toegepast onderzoek het onderwijs, de hulpverlening en het welzijn op het gebied van autisme verbeteren. Een voorbereidingsgroep van beide organisaties geeft vorm aan de inhoud van het lectoraat dat start met ingang van het studiejaar 2008/2009. Naar een lector wordt gezocht.

Het ronkt aan de HAN. En heel ver daarbuiten

Studenten Gijs Boom (l.) en Frits Hendricks bij het frame van de Dakar-auto.

Voor wie het nog niet wist: aan de HAN draait een Go-4-Dakar project-team dat met een rallyauto die op puur plantaardige olie loopt, zal deelnemen aan de 'Dakar' editie 2009.

In mei presenteerde het team zich, samen met ATC/Nevat/RAI Kring.

De HAN Automotive is partner in het project en trad als gastheer op. Corus en Motio Development gaven een korte presentatie geflankeerd door het chassis van de nieuwe Dakar-auto. Ook partnerbedrijven kwamen voor het voetlicht. Deelname is overigens nog mogelijk in het project; het team zoekt nog partners voor specifieke componenten en diensten.

De route van Dakar Rally editie 2009 is nu bekend. 'Dakar' verlegt het spektakel van de Sahara naar Argentinië en Chili. De rally van 2008 werd om veiligheidsredenen op het laatste moment gecancelled. Samen met gespecialiseerde ondernemingen bouwt de HAN aan een milieuvriendelijke rallyauto. Problemen die momenteel de grijze cellen bezighouden zijn onder meer de beperkte ruimte voor optimale plaatsing van de turbo, de koeling en de modellering van de kabelboom.

Daar horen we beslist meer van.

go4dakar@han.nl

Laatste stand der techniek

Meer autonieuws. Op 26 juni hield ATC een Electric Vehicle Symposium en een expositie over de laatste stand van de techniek. Locatie: HAN, HTS Autotechniek, Arnhem. Toyota presenteerde zijn nieuwe 'plug-in' hybride. Verder aanwezig: Kema, TNO, IWO en Nedstack. Passend in de ambitie van de HAN en de regio Arnhem behandelde dit symposium elektrisch aangedreven voertuigen (batterij, hybride en brandstofcel) en bijbehorende energiesystemen.

Symposium als smakelijk voorafje WK

De relatie tussen studie en sport staat centraal in het door Sport en Bewegingsstudies georganiseerde symposium 'Body & Brain'. Zo'n 180 mensen bezoeken het congres dat voorafgaat aan het WK wielrennen voor studenten.

Ex-prof wielrenner en NOS-commentator Maarten Ducrot praat de onderdelen van het programma aan elkaar met de nodige zelfspot: 'Ik ben zelf het levende bewijs dat lichaam en geest niet in balans zijn. Ik heb dertien jaar gestudeerd en nooit de Tour de France gewonnen.' Hij is niet de enige ex-wielprof die zijn gezicht laat zien. Peter Winnen, in het echt kleiner dan verwacht, geeft een workshop over de maatschappelijke waarde van wielrennen. Zeven andere workshops gaan dieper in op de balans tussen geest en lichaam.

In het begeleidende glossy WK-magazine dat de bezoekers krijgen uitgereikt, zet Radboudmedewerker Ron Welters overigens de nodige vraagtekens bij de zin van mental coaching 'en wat dies meer zij'. 'Een goede moraal is een bijproduct van een geschikt lichaam. Niet meer dan dat.' De bezoekers van het congres zijn het daar gloeiend mee oneens. De eindvraag 'Wie denkt dat je rekening moet houden met persoonlijkheid om prestaties te beïnvloeden?' wordt door alle aanwezigen bevestigend beantwoord. Workshopdeelnemer Maarten Ducrot - het levende bewijs - verklaart en passant waarom hij maar één touretappe wist te winnen: 'Ik ben slecht in plannen en discipline. Op zondagavond zag ik altijd als een berg op tegen de volgende schooldag. Had ik weer mijn huiswerk niet gemaakt.'

Ex-wielrenner Maarten Ducrot (r.):
'Dertien jaar gestudeerd en nooit de tour gewonnen.'

Master Social Work bekostigd

Universitaire masteropleidingen worden bekostigd, hbo-masters niet. Dat is nog steeds het basisprincipe, maar in een paar gevallen wil het ministerie daarvan afwijken. Zo heeft Minister Plasterk besloten de master Social Work van de HAN te bekostigen. De minister stelt dat de opleiding voorziet in een aantoonbare maatschappelijke behoefte. Tegelijkertijd is de sector maatschappelijke dienstverlening een 'niet ruim bemiddelde sector', waardoor het moeilijk investeren is in de opleiding van personeel. Daarom springt nu de overheid bij. Het komt erop neer dat studenten voor deze opleiding het reguliere collegegeld moeten betalen, in plaats van een bedrag van acht tot tienduizend euro dat ze voor niet-bekostigde hbo-masters moeten 'schokken'. De vijfentwintig plaatsen waar het om gaat, zijn bedoeld voor mensen met een bachelor sociale studies en minstens drie jaar werkervaring. 'De master is voor professionals die zich meer in de inhoud van hun werk willen verdiepen en de beroepspraktijk verder willen ontwikkelen, maar niet het management in willen', zegt opleidingscoördinator Mariël van Pelt.

Tijdens de tweejarige deeltijdmaster voeren studenten een 'praktijkverbeteringstraject' uit; zij doen onderzoek, lezen wetenschappelijke literatuur en passen dit toe op hun eigen werk. 'Studenten leren regie voeren, over de grenzen van hun eigen organisatie en werkveld heen te kijken en zichzelf en de beroepspraktijk waarin ze werken verder te ontwikkelen.' Deze nieuwe professionals worden brug tussen uitvoering en beleid.

Minister Plasterk: 'De master Social Work voorziet in een aantoonbare maatschappelijke behoefte.'

Minstens vijftien studenten zijn door de selectieronde; er zijn nog plaatsen beschikbaar voor komend studiejaar. De opleiding is geaccrediteerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie.

Voor meer informatie, bel 024-3530600 of kijk op www.vdo.han.nl.

Basisscholen aan de slag met wetenschap en techniek

In het vorige HANblad stond een bericht over Platform Bèta Techniek. Voor het basisonderwijs heeft het Platform een apart programma: het Programma VTB (Verbreding Techniek Basisonderwijs). De financiën komen van scholingsfondsen uit verschillende technische branches en van OCW. Doel is een goede beschikbaarheid van bètatechnici voor het onderwijs, met als achterliggend doel: vijftien procent meer leerlingen en studenten in bètatechnisch onderwijs en een betere benutting van bestaand talent in bedrijven en onderzoeksinstellingen. Basisscholen krijgen een financiële bijdrage van 12.000 euro (in vier termijnen) en begeleiding van een steunpunt in hun regio. Daarnaast is er vanuit de landelijke organisatie veel informatie en voorbeeldmateriaal beschikbaar.

Liever techniek

Het Programma VTB loopt sinds 2004. Er zijn verschillende selectierondes geweest, waarvoor scholen zich aan konden melden. Judith de Jong, Projectleider Communicatie: 'De belangstelling om aan de laatste ronde deel te nemen was enorm. Vorig jaar hadden we al 1900 scholen die meededen. Nu net hebben we de laatste ronde achter de rug waarvoor 1300 scholen zich aanmeldden. Daaruit zijn 600 nieuwe geselecteerd, in totaal zijn er zo 2500 scholen in het programma, eenderde van alle basisscholen in Nederland. Zij krijgen drie jaar de tijd

om wetenschap en techniek een vaste plek op hun school te geven. Er wordt 30 miljoen euro geïnvesteerd. De opgebouwde ervaring komt uiteindelijk beschikbaar voor alle scholen in Nederland.'

Techniek is niet alleen 'handen uit de mouwen'. Het leert kinderen vooral ontwerpen, onderzoeken en ontdekken. Ze proberen dingen uit, stellen vragen, evalueren en gaan aan de slag. Techniek sluit aan bij hun nieuwsgierigheid, creativiteit en oplossend vermogen. Ze zijn razend enthousiast. Ze blijken soms liever hun pauze in te leveren dan dat ze een uurtje techniek missen.

j.dejong@deltapunt.nl
www.platformbetatechniek.nl
<http://www.programmavtb.nl>

Meer halen uit de samenwerking tussen hogescholen en bedrijfsleven

Stef Weijers
Lector Logistiek en Allianties

'Prijs is een een opsteker voor het vak logistiek dat brede aandacht verdient.'

Kennisakkoord Logistiek

Het Kennisakkoord Logistiek werd twee jaar geleden gepresenteerd. Het is een project van een samenwerkingsverband tussen vijf lectoren Logistiek van vijf verschillende hogescholen, drie ondernemersorganisaties in de Logistiek, het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het Landelijk overleg van Logistieke Opleidingen.

Stef Weijers, lector Logistiek en Allianties aan de HAN, heeft eind april de HBO-Innovatieprijs 2008 in ontvangst genomen. Hij kreeg de prijs als initiatiefnemer van het project 'Méer halen uit de samenwerking tussen hogescholen en bedrijfsleven – de resultaten van het Kennisakkoord Logistiek'. Uit de deelnemers waren eerder vier genomineerden geselecteerd en de prijs ging naar het initiatief dat in hoge mate bijdraagt aan de innovatie en vernieuwing van het onderwijs en de beroepspraktijk. De prijs, een kennisvoucher ter waarde van 5000 euro en een beeld van Willem Noyons, werd uitgereikt tijdens het jaarcongres van de HBO-Raad in de Beurs – WTC in Rotterdam.

Bedrijfsleven

De jury was vol lof over het winnende initiatief: 'Dit project laat de aantrekkelijkheden van werken in de logistiek goed zien, waardoor een studie- en beroepskeuze zowel voor mbo'ers als hbo'ers goed onderbouwd kan worden gemaakt. Door de samenwerking kunnen ook de doorlopende leerlijnen goed worden ontwikkeld. De prominente aanwezigheid van het bedrijfsleven in dit project maakt het mogelijk om opdrachten te formuleren en uit te zetten aan teams van studenten. Het biedt bovendien mogelijkheden voor de ontwikkeling van docenten en om de verbinding te leggen met andere domeinen zoals de zorg, toerisme en techniek. Het project heeft een actieve, bruisende uitstraling. Ook andere sectoren kunnen deze werkwijze overnemen, waarbij

de samenwerking van veel hogescholen onderling een opvallend en stimulerend aspect is.'

Trots

'Meer halen uit de samenwerking tussen hogescholen en bedrijfsleven', dat is het motto van het Kennisakkoord Logistiek. Het Kennisakkoord heeft inmiddels diverse concrete resultaten opgeleverd, zowel in de vorm van bijdragen aan het studieprogramma van hogescholen, als ook concrete hulp aan bedrijven, talentontwikkeling en promotie van het vak. Een concreet product is bijvoorbeeld het programma 'Topcoaches voor Toptalenten'. Hierin krijgen geselecteerde toptalenten van logistieke hbo-opleidingen in hun laatste jaar begeleiding van topcoaches afkomstig uit het bedrijfsleven.

Het Kennisakkoord wordt voorgezeten door Peter van der Mey, directielid bij koeriersgigant DHL. Stef Weijers is een van de initiatiefnemers. Beiden zijn bijzonder trots op de prestaties die tot nu toe met het project zijn behaald. Weijers: 'Ik kom uit de onderzoekswereld en werk graag in een organisatie waar ook daadwerkelijk iets met de bevindingen gebeurt. Zoals in dit lectoraat. Het mes snijdt hier aan twee kanten. Ons onderzoek is in de eerste plaats bedoeld om het onderwijs te actualiseren en beter aan te laten sluiten bij de beroepspraktijk. Tegelijkertijd kunnen bedrijven en instellingen er hun voordeel mee doen.' Hij vindt de prijs een opsteker voor het vak logistiek dat brede aandacht verdient. 'Ik hoop echt dat anderen hun voordeel doen met dit initiatief.'

stef.weijers@han.nl

De afvalwarmte van de warme bakker

Afvalwarmte van bakkerijen kan winstgevend worden gebruikt om elektriciteit op te wekken. Dat constateren HAN-studenten Werktuigbouw die de mogelijkheid van warmtekrachtkoppeling onderzochten in hun minor Energietechniek. De meeste winst valt te halen als de warmtekrachtkoppeling bij nieuwbouw of renovatie wordt geïnstalleerd. Volgens de studenten komen meerdere systemen in beeld, zoals het plaatsen van de koppeling op een bestaande oven, of de warmte terugwinnen uit de rookgassen. De laatste optie lijkt de meest haalbare.

Het idee om zowel het milieu te sparen als de portemonnee van de bakker, komt van Kameleon Advies, een bureau dat bedrijven steunt bij de productie en de verkoop. Kameleon Advies is een deelnemer aan het HAN Smart Business Center.

De studenten Werktuigbouw werkten in dit onderzoek samen met de Bakkerij Vakschool in Wageningen, drie bakkers, een ovenbouwer en een koel- en vriesleverancier. Ze kwamen – naast het advies over de installatie – bovendien tot de conclusies dat de meeste energie valt te besparen net ná het bakproces, bij het verpakken en de distributie. Verder stellen ze dat een ondernemer niet snel in een warmtekrachtkoppeling zal investeren als de terugverdientijd richting de tien jaar gaat. Sebastiaan Hetterschijt, kwaliteit-, arbo- en milieuviseur bij Kameleon Advies, is zeer te spreken over de inzet en het werk van de

HAN-studenten. ‘Twee van hen hebben inmiddels het plan opgevat om als eigen bedrijf door te gaan en ik ben zo tevreden dat ik het tweetal momenteel al heb ingezet om het energieproces bij een bakkerij door te lichten.’

Waterstof-tankstation is nieuwe stap naar een schone stad

Arnhem doet wat het belooft

Het eerste openbare waterstof-tankstation van Nederland gaat op 1 mei 2009 open in Arnhem. Het bestaande tankstation van AVIA VÉBÉ van Steijn aan de Van Oldenbarneveldtstraat 91 wordt daarmee uitgebreid. Vier partijen gaan in Arnhem en regio met een waterstofauto rijden: het bedrijf Van der Woude/Peeze Holding, de woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem, wegbeheerder Rijkswaterstaat Oost-Nederland en Gemeente Arnhem. Op het tankstation zal waterstof uit aardgas worden gemaakt. Daarbij komt nog een kleine hoeveelheid CO₂ vrij. In de toekomst kan waterstof uit duurzame elektriciteit of biogas komen: CO₂-neutraal. De auto's die in Arnhem op de weg komen, behoren tot de eerste generatie volwaardige waterstofauto's. Een volle tank is voldoende voor een actieradius van 200 kilometer.

Arnhem laat zien dat het kán: schoon en zuinig rijden op het in principe eindelijk beschikbare waterstof. Wethouder Weeda (Economische Zaken) maakte in maart bekend dat het plan rond is. De partners dragen zelf zeven ton bij in de benodigde 1,2 miljoen euro. SenterNovem, agentschap voor duurzaamheid en innovatie van het Ministerie van Economische Zaken, beslist binnenkort over een subsidieaanvraag van een half miljoen euro.

Ombouw bestaande auto

Waterstof ‘leeft’ in het Arnhemse, mag je wel zeggen. Zo heeft de Arnhemse ondernemer Hans van der Woude de HAN gevraagd of die

een bestaande auto, een Subaru Impreza WRX STi op waterstof kon laten rijden. Na ombouw moet die geschikt zijn voor de openbare weg. Zijn verzoek past perfect bij de HAN-doelstellingen. Inmiddels werken er bij Menno Merts drie studenten aan en Bram Veenhuizen zet zich in bij de samenwerking met de gemeente.

Voor vragen: Menno Merts 026-3658278

Systemen Vanderlande en Festo maken onderwijs realistischer

Op school de praktijk

Leon Bronckers
HAN-docent

'Het werkt veel beter als ze het zelf ervaren.'

Marc van de Berg
Festo-Didactic

'Het is zeker een voordeel dat studenten vertrouwd raken met onze naam en spullen.'

Elke docent weet het: je kunt het tien keer uitleggen, maar studenten snappen het pas echt als ze het zelf ervaren. Daarom staan er binnen de muren van de HAN een heus bagageafhandelingssysteem en een echte productiestraat opgesteld. Beide het resultaat van nauwe samenwerking met twee industriële multinationals. Die hopen zo het onderwijs nog beter te laten aansluiten op de praktijk.

Leon Bronckers liep er op een beurs tegenaan. Daar zag hij op de stand van Vanderlande Industries een schaalmodel van een bagage-afhandelingssysteem. Dat zou uitstekend dienst kunnen doen in ons techniekonderwijs, bedacht hij zich. Bij nadere beschouwing bleek er toch het een en ander aan te moeten worden gewijzigd. Nu is Vanderlande gespecialiseerd in het maken

van dergelijke systemen voor vliegvelden en niet voor het onderwijs, dus kwam die klus bij Brink Techniek terecht. Deze specialist in techniek voor het onderwijs bouwde het afhandelingssysteem om tot een model waarin meerdere problemen te creëren, en meerdere oplossingen toe te passen waren. Alles in nauwe samenwerking met HAN-docent Bronckers.

Menselijke aspecten

Bronckers: 'In het oorspronkelijke model kon je alleen softwarematig aanpassingen doorvoeren via de PLC (besturingscomputer, red.). Nu zijn die nog steeds mogelijk, maar je kunt nu ook zaken elektronisch en mechanisch wijzigen. Dat is belangrijk in het onderwijs. Ik kan het tien keer uitleggen, het werkt beter als studenten het zelf ervaren.'

Het schaalmodel dat geen koffers maar blokjes transporteert, leert studenten dat de eisen die een klant aan een systeem stelt, er op papier altijd anders uitzien dan in de praktijk. 'Op papier lijkt het aanvankelijk een simpele opgave. Later blijkt dan bijvoorbeeld dat de klant bovendien niet wil dat twee blokjes op elkaar komen te liggen en dat blokjes met een afwijkend formaat een andere route moeten volgen. Op papier of in een computersimulatie gaat het allemaal goed, maar de praktijk is lastiger, ingewikkelder. Dat heeft Vanderlande onlangs zelf op Heathrow weer mogen ervaren, waar menselijke aspecten de oorzaak waren van problemen.'

Het systeem, een geheel van transportbandjes, sensoren, actuatoren en een PLC, is zo ingericht dat vier groepen er tegelijk aan kunnen werken. 'Dat maakt duidelijk dat samenwerken sociale- en communicatievaardigheden vergt. Elke groep ervaart nu dat het onvoldoende is alleen het eigen deel goed te automatiseren. Want als

het niet op de oplossingen van andere groepen aansluit, werkt het nog niet.'

Industriëler

Binnen het HAN-techniek-onderwijs staat nóg een industrieel schaalmodel, gebouwd door pneumatiekspecialist Festo. Het is een modulair productiesysteem, legt Marc van de Berg van Festo, afdeling Didactic uit: 'Een complete productiestraat, een gesimuleerde fabriek waarmee leerlingen ervaren wat het vergt om daarin een 'station' te ontwerpen en te bouwen.'

Als een groep studenten zo'n productiestraat bouwt, zijn alleen het begin- en het eindstation – respectievelijk een distributie- en een sorteerstation – gegeven, de rest kan in elke volgorde al dan niet worden opgenomen, afhankelijk van de geplande productie. 'Een student kan dan de verantwoordelijkheid krijgen voor het ontwerp en de bouw van een bepaald station; samen moeten ze er een werkend geheel van maken.' Bronckers: 'Het heeft ongeveer dezelfde functies als het model van Vanderlande, maar dit ziet er wat industriëler, technischer, uit. In het begin vinden studenten dat wat eng, al die techniek, al die draadjes en zuigers. Maar als ze daar eenmaal aan gewend zijn, worden ze erg enthousiast. Na verloop van tijd moet je ze aan het eind van de les vaak wegsturen om ruimte te maken voor de volgende groep.'

Met de spullen van Festo hebben studenten inmiddels een paar bijzondere systemen gebouwd. Een flipperkast en een soort 'draaiorgel'. 'De muziek komt via het veel gebruikte MIDI-formaat binnen, waarmee de PLC een blokfluit aanstuurt om de muziek te blazen. Hierin vinden dezelfde processen plaats als in het productiesysteem, maar het ziet er allemaal wat toegankelijker uit. Ideaal voor open dagen.'

Belangrijke doelgroep

In tegenstelling tot Vanderlande heeft Festo het modulaire productiesysteem zelf gebouwd. Van de Berg legt uit: 'Leveren aan de industrie is natuurlijk het kernproces van Festo. Maar de familie Stoll van dit Duitse familiebedrijf heeft lang geleden ook het onderwijs benoemd als doelgroep waaraan we kennis beschikbaar moeten stellen. De afdeling Didactic waar ik werk, heeft kennisoverdracht als hoofdtaak. We leiden mensen op in technieken als pneumatiek en hydrauliek; ook hogeschoolstudenten. En we bouwen dit soort leersystemen. Zo dragen we ertoe bij dat goed opgeleide mensen in de industrie terecht komen die kunnen werken met de huidige modules en functies in moderne productiebedrijven.' Aldus Van de Berg, die memoreert dat Festo jaarlijks de Worldskills-Vakkanjerwedstrijden sponsort en de nieuwste technologie beschikbaar stelt aan jonge vakmensen om ze er een nieuw station mee te laten bouwen voor het onderwijs.

Tegen kostprijs?

Docent Bronckers is enthousiast over de samenwerking met het bedrijfsleven via schaalmodellen, maar één ding moet hem van het hart: voor die schaalmodellen heeft de HAN een marktconforme prijs betaald. 'We hebben alleen wat korting gekregen. Ik begrijp best dat het niet gratis kan, maar bedrijven hebben er baat bij als studenten al tijdens de opleiding vertrouwd raken met hun apparatuur en technologie. Ik had het logisch gevonden als de bedrijven ook zelf hadden bijgedragen.'

Van de Berg van Festo erkent: 'Het is zeker een voordeel dat studenten vertrouwd raken met onze naam en spullen. Maar het is nooit zo dat ze, eenmaal afgestudeerd, als nieuwkomers in een bedrijf even gaan bepalen dat er technologie van ons moet worden aangeschaft. Daar komt, zoals gezegd bij dat het onderwijs voor mijn afdeling de kerndoelgroep is. Bij ons moet de schoorsteen ook gewoon roken. En omdat wij geen onderscheid willen maken tussen scholen die wel of geen sponsoring ontvangen, steunen wij juist initiatieven waar iedereen gebruik van kan maken. Denk hierbij aan Vakkanjers en Worldskills, gratis workshops en dergelijke.'

Op papier of in een computersimulatie gaat het allemaal goed, maar de praktijk is lastiger.

Na verloop van tijd worden studenten erg enthousiast en moet je ze aan het eind van de les vaak wegsturen om ruimte te maken voor de volgende groep.

HAN helpt: méér inzicht in behoeften senioren

Geen verzorging,

De moderne senior is niet zielig en wil zo niet worden behandeld. Precies voor die doelgroep staat er nu het Meulenveldencomplex in Didam. Zorg-op-maat voor senioren; HAN-studenten doen er onderzoek. Een voorbeeld voor de manier waarop partijen in de zorgketen met elkaar moeten samenwerken. 'Niet door elkaar te beconcurreren, zoals de Rijksoverheid dat wil.'

In menig zorgcentrum wordt ouderen alle zorg voor zichzelf uit handen genomen. Maar daar worden ze niet beter van, weet de directeur Harry Ankoné van Ankoné Consulting. 'Om twaalf uur de warme maaltijd op kamer; waskarren in de gang met vuile en schone was. Ouderen hoeven er niet meer op uit. Ze gaan zich eerder zielig voelen, klagen over pijntjes waar ze geen last van zouden hebben als ze actiever zouden zijn. Laat ze zoveel mogelijk voor zichzelf zorgen.'

De generatie die in de oorlog zijn portie heeft meegekregen en vervolgens decennialang het land moest opbouwen, was echt moe op zijn 65e. Maar tegenwoordig zijn de senioren fit en willen ze de regie over hun leven voeren, deel uitmaken van de samenleving en zelf hun geld uitgeven. Ze willen geen uniforme massazorg. Precies voor die doelgroep is het Meulenveldencomplex, een 'woonzorgzone' in Didam in gebruik genomen. Driehonderd woonunits, verdeeld over meerdere gebouwen voor ouderen in alle fasen van zorgbehoefte, zo schetst bestuursvoorzitter van woonzorggroep 'Diafaan', Will ten Westeneind: 'Van psychogeriatrische – dementerende – ouderen, tot 'starters' die alvast een plaatsje krijgen zodat ze zorg kunnen krijgen als ze die nodig hebben.'

Nynke de Jong
studente Gezondheidszorg
Technologie

'Senioren kunnen er lang niet altijd goed mee overweg.'

Harry Ankoné
directeur Ankoné Consulting

'De komende generatie senioren wil zolang mogelijk de regie over het leven voeren.'

Will ten Westeneind
bestuursvoorzitter van
woonzorggroep Diafaan

'Door instellingen te dwingen op kostprijs te concurreren holt de kwaliteit achteruit.'

Meetbare eisen

Studente Gezondheidszorg Technologie Nynke de Jong stelt samen met Jochem Wartena, student Computer Engineering, een nieuw programma van eisen op voor de domotica in het Meulenveldencomplex. Zij concluderen dat het bestaande programma niet genoeg is doordacht. 'Technisch werkt het lang niet altijd goed. Maar ook blijkt dat senioren er soms niet goed mee overweg kunnen. Zo hangt er in elk appartement een bedieningspaneel om de buitendeur te openen. De knop vertoont een afbeelding van twee deuren. De bewoner associeert dit niet met de buitendeur. Dat verband leg ik eerlijk gezegd zelf ook niet.'

In het oorspronkelijke programma van eisen staat dat de domotica 'herkenbaar en gebruiksvriendelijk' moet zijn, maar die eis is niet 'specifiek en meetbaar' gemaakt. De studenten maken hem wél meetbaar. 'Zodat naderhand kan worden getest of hij is behaald.'

Voorbeeld

Will ten Westeneind noemt de samenwerking met de HAN en andere zorginstellingen een voorbeeld hoe de zorgketen kan functioneren. 'Dat lukt niet met de marktwerking die de rijksoverheid wil: met elkaar beconcurrerende instellingen. Kijk maar in de thuiszorg waar dat toe leidt. Als instellingen door de WMO gedwongen worden op kostprijs te concurreren, holt de kwaliteit achteruit. Als je instellingen geen zekerheden biedt over hun marktaandeel, leidt dat tot een verslechtering van de ketenzorg. Wij hebben in dit complex veel geïnvesteerd in onder meer de horeca, de wasserij en het filmhuis. Andere partijen kunnen daar nu ook gebruik van maken. Zo'n investering doe je natuurlijk nooit als je moet concurreren en je geen zekerheden hebt. Dan wordt er niet meer geïnvesteerd in nieuwe concepten.'

in een inventarisatie van de behoeftes en een vertaling daarvan in ontwerp-specificaties. Voorts brengen veertien studenten Verpleegkunde en Economie met 'achter-de-voor-deur-gesprekken' in kaart waar senioren de komende jaren behoeftes aan zullen hebben en welke faciliteiten daarom nodig zijn. Studenten Bouwkunde onderzoeken of het stedenbouwkundige ontwerp van het Meulenveldencomplex voor verbetering vatbaar is en hoe je het zou moeten aanpassen voor kleinschaliger complexen.

Kennis uitwisselen

Tenslotte dragen twee ICA-studenten (informatietechnologie en communicatie) bij aan het ondernemersplan voor een expertisecentrum dat kennis vergaart over wonen, zorg, welzijn, technologie en ICT, en de resultaten beschikbaar stelt aan zorginstellingen, gemeentes, woningbouwcorporaties en de HAN die in het centrum participeren. Het onderzoek van de twintig HAN-studenten is feitelijk de start van dit centrum. Het centrum wil nieuwe kennis sneller in nieuwe producten en diensten vertalen en als vraagbaak fungeren voor ondernemers, managers en medewerkers uit de zorg, de senioren zelf, en hun mantelzorgers en familie.

Vanwege het complexe, multidisciplinaire karakter van de onderzoeksopdracht is deze op 'HAN-niveau' aangenomen, door het HAN Smart Business Center. Het HAN SBC is een netwerk van regionale ondernemers en lectoren van de hogeschool dat exclusief toegang biedt tot kennisontwikkeling, -uitwisseling en -toepassing.

www.han.nl/sbc
www.diafaan.org
www.ankoneconsulting.nl

maar zorg-op-maat

Langer zelfstandig

In het splinternieuwe complex van woonzorggroep Diafaan en woningbouwvereniging Laris Wonen, gerealiseerd met steun van provincie en gemeente, zijn bijvoorbeeld uitgebreide domoticavoorzieningen. Psychogeriatrische cliënten dragen soms een tag die deuren doet opengaan, als ze niet in staat zijn zelf hun weg te vinden. Er is een tv-kanaal dat informatie biedt over evenementen. Er is *voice over IP*. Er zijn systemen om alarm te slaan als ze bijvoorbeeld zijn gevallen. Verder zitten er een kapper, een grand-café/restaurant en een filmhuis/theater. 'Niet alleen voor bewoners en cliënten, maar net zo goed voor mensen van buiten. Senioren komen er jonge mensen tegen, ze zijn er even uit en voelen zich lid van de samenleving.'

Ten Westeneind: 'Welbevinden en woongenot staan voorop. Daardoor neemt de zelfredzaamheid toe. We hebben hier een echtpaar dat eerder in een traditioneel tehuis zat waar de boodschappen voor hen werden gedaan. Nu doen ze dat weer zelf want de supermarkt is vlakbij, en ze voelen zich daar beter bij. Waar ouderen eerder werden verzorgd, pakken ze hier de zorg zelf op.' De kosten van de vergrijzing zijn beheersbaar, zo voorzien Ten Westeneind en Ankoné.

Behoeften

Op detailniveau zijn bij de bouw van het complex echter aannames gedaan waarvan nog maar de vraag is of ze bij de behoeften aansluiten. Wat de (toekomstige) senioren nu wél willen, dát is één van de vragen die twintig HAN-studenten onderzoeken. Ankoné, namens Diafaan/Laris de manager van dit programma, illustreert: 'Het onderzoek van studenten Gezondheidszorg-technologie en Computer Engineering moet resulteren

De start van de derde editie van de HAN-KAN marathon.

‘Je leert zoveel meer in de echte praktijk.’

Voor de derde maal organiseerden HAN-studenten op moederdag de HAN-KAN-marathon en -estafette. De race loopt van campus tot campus en start beurtelings in Nijmegen en Arnhem.

Ruim vijfhonderd deelnemers, prachtig weer en een winnende tijd binnen de drie uur. De derde editie van de HAN-KAN-marathon op 11 mei was ook dit jaar weer een succes. Mede dankzij de inzet van veel studenten die naast studiepunten en geld, een schat aan ervaring opdeden.

Jodie Staphorst, medewerkster bij de service unit Marketing Communicatie en Voorlichting (MCV) en één van de organisatoren: ‘Een eerste groep van zes studenten begon al in november met voorbereidingen: planning, sponsors, clinics en de route.’ Een tweede groep nam in februari het stokje over en richtte zich op de uiteindelijke uitvoering. Alle studenten waren van de opleiding Sport- en Eventmanagement (SEM) en voerden het project uit voor studiepunten. Naast deze groepen werden ruim honderd studenten ingezet op de dag zelf. Staphorst: ‘Een prima voorbeeld van hoe de praktijk in de studie kan worden ingepast.’

Teamwerk

Staphorst: ‘Zelf heb ik met veel plezier voor de tweede keer studenten van de SEM-groep begeleid bij de communicatie van de marathon. Bij de eerste groep ging het voornamelijk om de werving van lopers en bij de tweede kwam daar de werving van student-medewerkers bij. Ik ben erg tevreden over het werk dat ze hebben verricht. Zo zijn ze niet alleen betrokken geweest bij het opstellen van het communicatieplan, maar ook bij de uitvoering ervan. Hier vallen bijvoorbeeld perscontacten onder en

het uitdelen van flyers tijdens andere hardloop-evenementen of op Open Dagen van de HAN. De studenten leerden goed in teamverband te werken. Ik vind dit waardevol voor de praktijk na de opleiding.’

Sponsors binnenslepen

Eén van de studenten is derdejaars Miranda de Bruin. ‘Het was ontzettend leuk om te doen, en heel leerzaam. Je werkt in verschillende disciplines en leert wat er allemaal bij zo’n organisatie komt kijken. In de echte praktijk leer je zoveel meer.’ Miranda regelde de sponsoring en merkte dat je achter mogelijke sponsors aan moet blijven zitten. ‘En ik heb ook in de gaten gekregen dat je daar veel eerder mee moet beginnen. Echt een tip voor volgend jaar.’ Ze bleef sponsors benaderen en sleepte er zo nog een aantal binnen.

Op de dag van de race zelf was Miranda verantwoordelijk voor de VIPS. ‘Ik moest ze in de watten leggen; burgemeesters, wethouders, en CvB-leden. Ik heb het ontbijt verzorgd en later de lunch in Lokaal 99, het café op de Arnhemse campus.’ Ook de prijsuitreiking aan het eind zat in Miranda’s pakket. ‘Het was af en toe wel hollen om alles rond te krijgen, maar je leert er zo ontzettend veel van en het is nog leuk om te doen ook. Ze mogen me volgend jaar zo wéér bellen, al zit ik dan tegen mijn afstuderen aan.’

Volgend jaar wil Staphorst ook Duitse lopers benaderen. Dat doet ze via de 2200 Duitse studenten aan de HAN. Ze wil verder aansluiting zoeken bij het Gelders Looppaspoort, een persoonlijk document dat bij het hardlopen veel voordeel oplevert zoals kortingen bij zo’n tien hardloopevenementen. Want volgend jaar staat de marathon weer op het programma. Gewoon zoals altijd op moederdag, dus 10 mei 2009.

Wetgeving, verdragen en uitzonderingen bepalen hoe je iemand in het buitenland juridisch bereikt

HAN-student inventariseert wereldwijde dagvaardingen

Ook bewoners van het Vaticaan, de Pitcairneilanden en Kirgizië zijn niet meer onbereikbaar voor Nederlanders die hun recht zoeken. Een vasthoudende HAN-student maakte een de globe omspannend overzicht over het dagvaarden van mensen.

In mei 2007 stroomden de eerste studenten van de deeltijdopleiding HBO-rechten de arbeidsmarkt op. De bijna-nestor van deze eerste lichting, Piet Verbiesen (51), studeerde af met een 10! Hij heeft uitputtend scriptieonderzoek gedaan naar de manier waarop je aan mensen buiten Nederland een dagvaarding 'betekent', een juridische term voor 'overhandigen'. Relativerend zegt hij over zijn prestatie: 'Voor de scriptie had ik een 9, voor het bijbehorende product een 10, dus ja, het was niet echt een 10, alleen gemiddeld.' De HAN wist het resultaat en de bescheidenheid zeer te waarderen. Verbiesen ontving de eerste prijs voor de beste scriptie aan de faculteit Economie en Management van het jaar 2007. Vanaf de verschijningsdatum worden zijn scriptie en bijbehorende overzichtstabel al aan het Arnhemse hof gebruikt. Uitgeverij Kluwer heeft bovendien grote belangstelling de tabel op de markt te brengen. 'De onderhandelingen lopen', zo vertrouwt de prijswinnaar ons toe.

Opa studeert

Bij Verbiesen thuis staat in de woonkamer een gigantisch computerscherm op een bureau, het ding straalt ongebreidelde werklust uit. Verbiesen werkt graag in de boezem van zijn gezin. Hij is zelfs al opa vertelt hij. In één zin voegt hij eraan toe dat hij het eerste studiejaar samen met zijn dochter in de klas zat. Zij koos na het behalen van de propedeuse voor haar werk in de make-laardij en voor gezinsuitbreiding. 'Opa' daarentegen dook in de diversiteit aan wetgeving en verdragen die uitmaken hoe in een civiele zaak partijen in het buitenland benaderd moeten worden. Verbiesen legt uit dat in de praktijk, ondanks de bestaande professionaliteit, niet altijd op de juiste manier wordt gedagvaard. 'Ik heb een enquête gehouden onder gerechtshoven. Je lacht je kapot, ze geven gewoon heel foute antwoorden.'

Exotisch

Verbiesen wilde een bruikbaar hulpmiddel afleveren. Zijn lijst bevat meer dan 240 landen en gebiedsdelen inclusief de meest exotische eilandengroepen en koloniale overblijfselen. Hij heeft deze landen en gebieden gerubriceerd naar een aantal verdragen die de afgelopen honderd jaar tussen Nederland en andere landen zijn afgesloten; andere afspraken gelden simpelweg omdat Nederland lid is van de Europese Unie. Met dit overzicht heeft hij een eenvoudig hulpmiddel ontworpen dat direct verwijst naar de te ondernemen stappen. Ze staan in zijn scriptie exact beschreven. Dat enkele van deze verdragen bij veel juristen onbekend zijn, begrijpt Verbiesen wel. Er is zelfs een verdrag dat voor

Laatbloeier

Piet Verbiesen is een typische laatbloeier. Na de mavo en een jaar MTS werd hij geconfronteerd met een slappe arbeidsmarkt. Via een werkprogramma voor jongeren kwam hij bij de Rijkspolitie en van daar als administratief medewerker bij het Gerechtshof in Arnhem terecht. Daar werkte hij bijna dertig jaar tot hij in 2003 de tijd rijp achtte al die gestapelde kennis te stroomlijnen. Nu werkt hij - mede door het succes van zijn studie - als rolgriffier en contactpersoon voor externe rechtbankdeskundigen.

Arbo-wet struikelblok

Het opduikelen van alle stukken leidde soms tot potsierlijke taferelen. Het Brits-Nederlandse Rechtsvorderingsverdrag van 1932 was weliswaar aanwezig in de Bibliotheek van het Hof in Arnhem maar de heersende Arbo-wet gooide roet in het eten. De verrijdbare bibliotheekladder was te gevaarlijk en daarmee werden de boeken op de hoogste planken onbereikbaar. Via een collega in de Randstad kreeg Verbiesen het verdrag, opgenomen in de Staatscourant, uiteindelijk toch in handen.

Nu eens wel, dan weer niet

Er zijn veel uitzonderingen en bepalingen die je precies moet kennen omdat je anders niemand bereikt in het buitenland. De Denen hebben in EU-verband laten vastleggen dat ze niet gebonden zijn aan zogenaamde 'betekenings'-afspraken binnen de EU. Behalve als ze dat zelf willen. In de per 1 juli 2007 tussen Denemarken en de EEG in werking getreden overeenkomst geven de Denen aan zich aan dat verdrag te confirmeren. In het daaropvolgende verdrag, dat nu in de pen zit, gaan ze dat weer niet doen Verbiesen heeft nog werk genoeg.

Beste scriptie van 2007 aan de faculteit Economie en Management.

Overzicht is gat in de juridische markt.

een in Nederland te voeren procedure maar voor één land ter wereld geldt: het onherbergzame IJsland. Hij legt uit. 'Om een IJslander te dagvaarden moet je de diplomatieke weg kiezen, de Nederlandse Consul in Reykjavik moet de post doorsturen aan het Ministerie van Justitie aldaar.' Geschreven in de IJslandse taal, door een beëdigd vertaler. Doe je dat niet, dan kan dat vervelende consequenties hebben.'

Knap lastig

Om helemaal duidelijk te maken hoe het zit, geeft Verbiesen een sneltreinvaartcollege. Er is een verschil tussen dagvaarden en een verzoekschrift indienen. Het eerste doe je als iemand zijn schulden niet wil voldoen, het tweede als je wil scheiden. De wet bepaalt de vorm. 'Uiteraard is het van groot belang of je vervolgens iemands adres kent', zo vervolgt hij. Als dat niet zo is, kan het knap lastig worden; een advertentie in een landelijk dagblad en de gang naar een Nederlandse officier van justitie zijn dan noodzakelijk. Dit in de hoop dat je de bij de Nederlandse rechter verkregen uitspraak in het buitenland ten uitvoer kunt leggen. Als je wel weet waar iemand verblijft, gaan de diverse afspraken in al die verdragen gelden. De lijst van Verbiesen, ook

digitaal beschikbaar, is dan een uitkomst. Maar lastig blijft dat sommige landen niet bij verdragen zijn aangesloten, of sterker nog, geen centraal gezag kennen, denk aan Somalië. 'Maar', zo voegt hij eraan toe, 'met mijn scriptie en tabel kun je al het mogelijke doen om in het buitenland iemand te dagen of ergens toe op te roepen. Uiteraard zegt dat niet altijd iets over hoe succesvol dat is.'

Contract

Dat Verbiesen een gat in de juridische markt heeft gevonden staat als een paal boven water. Na zijn afstuderen kreeg hij ettelijke mails en telefoontjes met het verzoek om zijn werk te mogen gebruiken. Slechts het Hof in Arnhem – zijn jarenlange werkgever – stond hij dat toe. Andere rechtbanken moeten wachten tot Verbiesen met Kluwer een contract heeft gesloten over de uitgave van zijn werk. Hij heeft al een Amsterdamse jurist gevonden als co-auteur – een eis die Kluwer stelt vanwege de continuïteit van hun uitgaven. Hoewel dat laatste totaal overbodig lijkt.

Verbiesen leest iedere week de stukken van de Hoge Raad en houdt alle ontwikkelingen in de Buitenlandse Verdragen bij. Zijn werk is zijn leven, die 10 is wel begrijpelijk!

Piet Verbiesen: "Een gat in de juridische markt."

‘Ik ga Erica Terpstra opvolgen’

Augustus 2007. Net afgestudeerd in Sport, Gezondheid en Management met een negen voor haar afstudeerscriptie kon Miranda van Zoelen per direct bij NOC*NSF aan de slag. Haar zwemprogramma voor Nederlandse Paralympic zwemmers werd er enthousiast ontvangen. De droom van elke afgestudeerde. Een halfjaar later blijkt alles anders.

9 oktober 2007. Het is rustig in het Nijmeegse zwembad West, één van de ‘Paralympische’ oefenbaden. Assistent-coach Stephan Schoon motiveert twee zwemmers voor de Olympische Spelen voor Lichamelijk Gehandicapten. ‘Kom op, Michael’, roept hij, met een stopwatch in zijn hand. ‘Je zit bijna aan je streeftijd, op tien seconden na.’ Michael zet nóg meer kracht bij met zijn gespierde armen. Zijn benen bewegen daarentegen totaal niet, een schril contrast. ‘Michaels benen zijn verlamd’, legt Miranda van Zoelen uit, terwijl ze op de tribune plaatsneemt. Ze wijst naar de andere zwemmer, die in de baan ernaast de vlinderslag oefent. ‘Hij is spastisch en heeft soms een aanval in het water. Gelukkig is er begeleiding die hem dan op de kant trekt en in de juiste houding legt.’ Van Zoelen legt uit dat zulke zaken deel uitmaken van haar zwemprogramma. ‘Medische begeleiding, vervoer, beschikbaarheid van zwembaden: eindeloos.’

Zij voerde haar afstudeeropdracht uit bij de Nederlandse sportorganisatie voor gehandicapten. ‘Nu volg ik mijn eigen aanbevelingen op en ervaar of ze realistisch en haalbaar zijn. De bedoeling is om een internationale concurrentieanalyse te maken en een zwemprogramma te ontwikkelen. Daarbij moet je denken aan: hoe trainen andere landen hun deelnemers? Hoe verschilt dit van onze training? Hoe kunnen we onszelf verbeteren en het allerbeste uit onszelf halen? Ik heb onderzocht hoe je talent kunt ontdekken, ontwikkelen en benutten. En welke faciliteiten, bijvoorbeeld medische begeleiding, sporters daarbij nodig hebben.’

Schrikken

Toen ze de zwemmers voor het eerst ontmoette, was dat even schrikken. ‘Een vrouw klikte haar beenprotheses af en dook het water in. Stond ik daar met open mond te staren naar een stel benen aan de rand van het zwembad.’ Sporters zien zichzelf niet als zielig. Van Zoelen: ‘Het motto luidt: normaal wat normaal kan, speciaal wat speciaal móet. We vergroten niet de beperkingen, maar de mogelijkheden uit.’ Ondanks haar ijzersterke programma, merkte ze dat het een klus was alles in goede banen te leiden. ‘Voorheen traiden de deelnemers ieder apart en slechts sporadisch samen. We willen ze consistent samen laten oefenen. Dat vereist een perfecte logistiek. Ik ben wat dat betreft in het diepe gegooid, maar houd mijn hoofd prima boven water.’ Haar uiteindelijke doel is een stuk ambitieuzer. ‘Ik ga Erica Terpstra opvolgen’ lacht ze. ‘Let maar op!’

Geld

Zeven maanden later blijkt ze plots te werken bij de Gelderse Sport Federatie. ‘Er was bij NOC*NSF helaas geen geld voor een vast contract.’ Dus werkt Van Zoelen drie dagen per week in Arnhem en twee in Culemborg. ‘In Arnhem organiseer ik een sportweekend voor gehandicapte kinderen en in Culemborg werk ik voor de gemeente aan de opening van een Pannaveld (Panna is een vorm van voetbal- red). Ik heb het erg naar mijn zin, dus ik mag niet klagen.’ Ze is feitelijk niet meer betrokken bij haar eigen zwemprogramma maar blijft op de hoogte via ex-collega’s. Ze zal uiteraard op tv kijken naar de Paralympics. Ze acht het programma genoeg geïntegreerd in de organisatie. ‘Trots ben ik wel, uiteraard.’ Is ze nog van plan Erica Terpstra op te volgen? Volmondig lachend: ‘Ja, natuurlijk, daarin is niks veranderd!’

miranda.van.zoelen@gelderland-sport.nl

Miranda van Zoelen
Afgestudeerd in Sport,
Gezondheid en Management

‘Ik heb het losgelaten.’

‘Normaal wat normaal kan, speciaal wat speciaal moet.’

Sporters zien zichzelf niet als zielig.

De kracht van verbeelding en creativiteit

HAN-Masterclass Peter Senge

In onze complexe wereld hangt alles met elkaar samen. Dat vraagt om een nieuwe manier van denken en samenwerken. Verandering creëer je zelf, van binnenuit. En van binnenuit de organisatie. Daarbij is aandachtig luisteren belangrijk om werkelijk contact te leggen met elkaar. Peter Senge, een van 's werelds grootste managementdenkers, ontvouwde 20 en 21 mei zijn ideeën voor een breed publiek uit bedrijfsleven, overheid en onderwijs. 'Presencing the future.'

Dr. Peter Senge is docent aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Met zijn boek 'De Vijfde Discipline' legde hij in 1990 de basis voor systeemdenken en voor 'de lerende organisatie'. In zijn boek *Presence* nemen Senge en drie co-auteurs de lezer mee op een zoektocht naar diepgaande verandering van mensen en organisaties.

Senge was de achtste spreker in de serie *Creative Masterclasses* die de HAN organiseert in samenwerking met NRC Handelsblad.

Het is langzamerhand een beproefd recept van de HAN: de combinatie van een publiekslezing en een masterclass voor een selecte groep studenten en vertegenwoordigers uit bedrijfsleven en non-profitorganisaties. Peter Senge begint met een lezing in het Arnhemse Muis Sacrum, 20 mei. De verwachtingen zijn hooggespannen. Jan Hendriks, manager P&O van de Alysis Zorggroep, vertelt opgetogen: 'Ik ken Senge al sinds de jaren negentig. Zijn boek *De vijfde discipline* heeft me echt gevormd. Zijn ideeën over de lerende organisatie sluiten aan bij mijn eigen denken over hoe je mensen stimuleert om te gaan leren.' Anderen vallen hem bij. 'Senge nodigt uit tot blijvende nieuwsgierigheid.'

Verhalen

Wie een pasklare theorie of dito managementrecept had verwacht, komt bedrogen uit. Die biedt de Amerikaanse 'goeroe' niet. We moeten zelf op zoek naar manieren om samen te werken aan vraagstukken. Senge geeft geen oplossingen, hij illustreert zijn ideeën met oefeningen en verhalen.

'There's something behind individuals', zegt Senge. 'Wij gaan altijd uit van onze eigen kijk, maar er bestaan veel alternatieven in de wereld. Neem het rechtssysteem.' Senge vertelt over twee eeuwenoude stammen in Canada. Een man van de ene stam had gestolen van een vrouw van de

andere, en om dat op te lossen gingen de stammen twee dagen bij elkaar zitten praten. Over de misdaad werd met geen woord gerept. Toch hadden ze alles gedaan wat in hun ogen nodig was: de geschiedenis opgehaald, nagedacht over wie ze waren, over hun toekomst. De bijeenkomst had de schade geheeld. Het slachtoffer beseftte weer dat ze deel uitmaakte van een grotere groep, dat ze een thuis had. Ze was gehoord, serieus genomen en eventuele slechte gevoelens over de andere groep kon ze uitspreken. De dader wist wat hij op het spel zette, hij zou bij een volgende misstap niet langer welkom zijn in zijn stam. Een ander doel van de bijeenkomst was evalueren wat er fout was gegaan. Ze hadden de dader van baby af aan gekend, zagen hem opgroeien. 'Ze beschouwden zijn misstap als een falen en vroegen zich af wat zij ervan konden leren.'

Luisteren

De wereld is 'a global village', alles hangt met elkaar samen. CO₂ uitbrakende SUV's in het westen zorgen voor smeltende gletsjers in India. 'What's become of us'. Volgens Senge heeft de mens de mogelijkheid om te veranderen. 'Wat gebeurt er als we écht aanwezig zijn, met gerichte aandacht?' Hij nodigt de aanwezigen uit mee te praten. Na enkele reacties uit het publiek zet hij de zaal in vier-tallen aan het werk om elkaar een verhaal te vertellen. Senges opdracht luidt: luister écht naar de ander, probeer je eigen gedachten uit te schakelen.' Overal ontstaat interactie. Volgens Senge zijn er vier manieren van luisteren, van binnen gericht naar buiten je eigen kringetje: *downloading*, *seeing*, *sensing* en *presencing*. 'Bij *presencing* sta je in open verbinding met anderen, je pikt gevoelens op, emoties. Daar ligt kennis.' Een directeur vertelt enthousiast dat hij nog nooit zó snel met een vreemdeling op een dieper niveau aan de praat kwam. Een ander zegt opgetogen: 'Senge is op een heel organische manier bezig met organisaties en menselijke relaties. Heel inspirerend.'

Peter Senge: uitnodigen tot blijvende nieuwsgierigheid.

Niet iedereen is blij: 'Misschien komt het omdat ik zijn boek niet gelezen heb, maar ik kan hier niks mee', moppert een man.

IJzersterk

De volgende ochtend duikt Senge een zaaltje boven het Arnhems café Dudok in, met een select gezelschap van vooral (ex)studenten, voor de masterclass. Ook deze keer nemen zo'n twintig mensen uit bedrijfsleven, onderwijs, zorg en overheid deel. Wederom verhalen en oefeningen. De toehoorders zitten keurig in het gelid. Senge laat hen in kringen bij elkaar zitten waarbij een gezellige, chaotische verzameling van groepjes ontstaat. 'Hé, dat voelt heel anders', vinden de deelnemers. De nieuwe opstelling vergemakkelijkt het onderling contact.

Senge creëert met de groepjes een soort 'systeem' en brengt mensen met elkaar aan de praat. 'Vertel elkaar wat de aard van je werk is; wat is voor jou belangrijk?' Het bovenzaaltje van café Dudok gonst. Vooral verhalen die met hart en ziel verteld worden, blijven hangen. Een student: 'Dan ga je pas echt goed luisteren.' Senge gaat in

op het belang van creativiteit en haalt Robert Fritz aan, een musicus die veel geschreven heeft over de kunst van het creëren.

Vervolgens doet hij een aikido-oefening. Een vrouw moet met haar gestrekte arm zoveel mogelijk tegengas geven terwijl Senge hem buigt. Daarna doet ze hetzelfde, maar nu visualiseert ze met gesloten ogen haar arm als een stalen balk. Senge plus een man uit het publiek proberen de arm nogmaals te buigen. Hij lijkt ijzersterk. 'Terwijl het de tweede keer voor mijn gevoel nauwelijks moeite kostte om weerstand te bieden', reageert de vrouw. Senge maakt duidelijk dat visie, verbeelding en creatieve energie enorme krachtbronnen zijn, die je kunt gebruiken bij verandering. Hij doet vervolgens een meditatieoefening en laat de groep in tweetallen gesprekken voeren over wat ze willen. Senge: 'Focus op wat je wilt scheppen. Oefen, oefen, oefen. Niet de visie zelf is het doel, maar wat die visie teweegbrengt. Als je ernaar streeft alle wedstrijden te winnen en je wint tachtig procent, is dat mooi. Het gaat om de aandacht.'

'Focus op wat je wilt scheppen.'

'Niet de visie zelf is het doel, maar wat die visie teweegbrengt.'

mag het zeggen!

www.han.nl/u

Lectoraten

Lectoraat Neurorevalidatie

Dinsdag 27 mei vond de installatie plaats van lector dr. Bert de Swart in het Auditorium van de HAN-campus in Nijmegen. Met zijn intrede 'Van bolwerk naar netwerken', startte hij het lectoraat dat tot doel heeft bij te dragen aan de optimalisering van de revalidatie en maatschappelijke integratie van mensen met fysieke en/of cognitieve aandoeningen.

Lectoraat Beoordelen in Vraaggestuurd Leren

Vrijdagmiddag 6 juni was de dag van de installatie van lector mevrouw dr. Dominique Sluijsmans in het Auditorium van de HAN-campus aan de Kapittelweg in Nijmegen. Sluijsmans aanvaardde haar Lectoraat Beoordelen in Vraaggestuurd Leren aan de Faculteit Educatie met een intrede getiteld: 'Betrokken bij beoordelen'.

Wat is uw nieuws?

Voor u ligt het HAN-blad. Het valt bij 20.000 adressen in de bus waaronder heel veel innovatieve bedrijven in het MKB. Het blad wil zo fungeren als communicatiekanaal tussen de HAN, bedrijven en hun ruimere omgeving. Het is inmiddels uitgegroeid tot een platform waar resultaten van interactie tussen de HAN en haar omgeving voor het voetlicht worden gebracht. Het HAN-blad streeft naar artikelen over actuele, maatschappelijk relevante, concrete actie van concrete mensen met concreet resultaat. De samenwerking tussen de HAN en haar externe relaties staat daarbij voorop. Het kan voor u als vehikel dienen voor uw ideeën en voor de realisering van uw wensen. Wij nodigen u uit om voorbeelden van zo'n interactie, een idee of een ander interessant onderwerp via het HAN-blad in de schijnwerpers te zetten. Wij ontvangen uw suggestie graag. Dan is uw nieuws ook ons nieuws.

Als voornaamste criterium voor opname in het blad geldt, voortvloeiend uit het bovenstaande, dat onderwerpen niet moeten verkeren in de fasen van overleg, planning, beleid of onderzoeksopzet, hoe mooi dat allemaal soms ook moge zijn. Het magazine presenteert expliciet niet wat de HAN zich voorneemt te gaan doen, maar wat onze mensen hebben gedaan. Resultaten. Het bestek van dit magazine biedt geen ruimte voor een compleet overzicht daarvan, u ziet hier slechts het topje van de ijsberg. Maar daaronder gaan allerlei kennisnetwerken schuil. Het streven van de HAN is om samen met u kennis toepasbaar te maken en zo waarde te scheppen voor onze omgeving. Daarom zou het zeer welkom zijn als u op die kennisnetwerken zou willen inhaken. Contactgegevens vindt u in dit blad. Overigens neemt het HAN-blad ook met plezier uw advertentie op.

hanblad@han.nl

'Het maaiveld'

Opening studiejaar HAN, 28 augustus 2008.

Onder de titel 'Het maaiveld' opent bestuursvoorzitter Ron Bormans donderdag 28 augustus 2008 het HAN-studiejaar 2008-2009. Gastsprekers zijn Karl Dittrich, voorzitter van de NVAO en met een indrukwekkende staat van dienst in het wetenschappelijke onderwijs, en Trude Maas, politiek, zakelijk en maatschappelijk actief en onlangs uitgeroepen tot een van de machtigste vrouwen van Nederland. Over: kwaliteit, inhoud en niveau en over het formuleren van ambities vanuit een maatschappelijke insteek. Plaats: Auditorium HAN-Campus Arnhem. Tijd: 15.00 tot 16.30 uur.

Meer informatie: www.han.nl

Het HAN-blad is een magazine van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen bedoeld voor vernieuwende bedrijven, not for profit organisaties en het regionale grootbedrijf.

Het magazine verschijnt drie keer per jaar.

COLOFON

Realisatie:

HAN Marketing, Communicatie en Voorlichting

Redactie:

Martin van Zaalen en Frank Höppener
Marina Beckers, redactie-assistente
(024) 353 04 52
hanblad@han.nl
Postbus 30011, 6503 HN Nijmegen

Medewerkers:

Gerrit Barneveld, Pim Campman,
Claudia Fitsch, Han Geurts, Olga Helmigh,
Michael Hohl

Fotografie:

Ralph Schmitz, Nijmegen
Coos Dam, Arnhem,
DigiDaan, MegaStock

Vormgeving en productie:

Communicerende Ontwerpers, Ubbergen

Druk:

Thieme MediaCenter, Nijmegen

Advertenties, abonnementen en adreswijzigingen:

Marina Beckers, (024) 353 04 52
hanblad@han.nl

